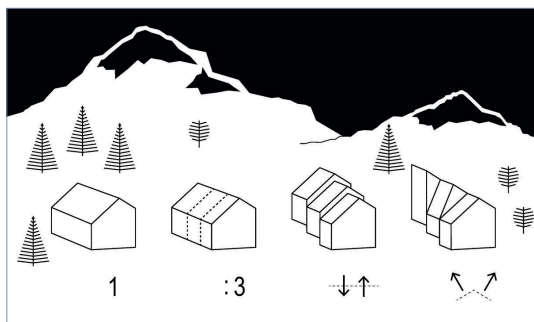
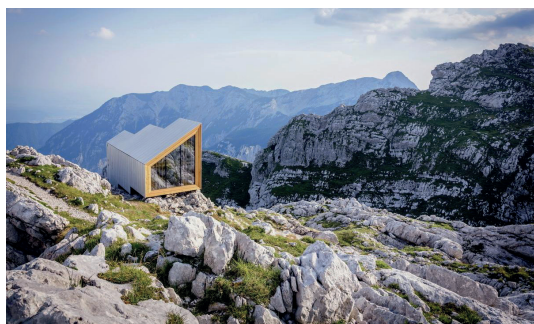

VÁGI JÁNOS

TÉRALAKÍTÁS MÓDSZERTAN

TEMATIKUS JEGYZET
AZ ÉPÍTÉSZETI TERVEZÉS 1.
CÍMŰ TÁRGYHOZ

TÉRALAKÍTÁS MÓDSZERTAN

TEMATIKUS JEGYZET AZ ÉPÍTÉSZETI TERVEZÉS 1.
CÍMŰ TÁRGYHOZ

DUPress

VÁGI JÁNOS

TÉRALAKÍTÁS MÓDSZERTAN

TEMATIKUS JEGYZET
AZ ÉPÍTÉSZETI TERVEZÉS 1.
CÍMŰ TÁRGYHOZ

Debreceni Egyetemi Kiadó
Debrecen University Press

2022

Szerkesztő:
VÁGI JÁNOS DLA

Kézirat lezárva:
2022. 08. 31.

© Debreceni Egyetemi Kiadó Debrecen University Press,
beleértve az egyetemi hálózaton belüli elektronikus terjesztés jogát is

ISBN 978-963-615-044-4

Kiadta: a Debreceni Egyetemi Kiadó, az 1795-ben alapított
Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének a tagja
dupress.unideb.hu

Felelős kiadó: Karácsony Gyöngyi

Műszaki szerkesztés: Madarász György

Borítóterv: M. Szabó Monika

A nyomdai munkálatokat

a Debreceni Egyetem sokszorosítóüzeme végezte 2022-ben

TARTALOMJEGYZÉK

<i>Bevezetés</i>	7
TÁJ-KARAKTEREK	9
Szikla (hegy)	11
Erdő	15
Tisztás	22
Mező	27
Síkság	31
EGYSZEMÉLYES ÉS KÖZÖSSÉGI TÉR KAPCSOLATÁNAK ARCHETÍPUSAI	39
Direkt hozzárendelés	40
Indirekt hozzárendelés	53
Bekebelezés	60
EGYSZEMÉLYES ÉS KÖZÖSSÉGI TÉR, MINT ALAPEGYSÉG HORIZONTÁLIS SOROLÁSA	71
Sorolás	73
Befoglalás	77
Stuktúráképzés	83
EGYSZEMÉLYES ÉS KÖZÖSSÉGI TÉR, MINT ALAPEGYSÉG VERTIKÁLIS SOROLÁSA	89
Lépcső oldalra rendezve	90
Szinteket összekötő lemezek	93
Lépcsőmag	99
Szabadon pozícionált szintek	102
<i>Ábrák jegyzéke</i>	107
<i>Felhasznált szakirodalom</i>	113
<i>Jegyzetek</i>	114

BEVEZETÉS

„Az építész a legáltalánosabb értelemben nem más, mint az egész látható világtér alkotója egy bútordarab legkisebb tércellájától kezdve a leghatalmasabb természeti térig.”¹

A téralkotás folyamatának oktatása hasonlatos ahhoz, amikor a gyermek megtanulja felismerni a környezetében észlelhető dolgokat. A legapróbb, kézbe vehető tárgyakkal kezdi, ugyanakkor az őt körülölelő világ egészét ezzel egy időben tapasztalja meg. A módszer, amit alkalmazunk, ezt a mikro és makro világot együtt építi fel, felfedezzük, megértjük a mikro tér jellemzőit egy holisztikus környezeti és tárgyi világba illesztve. A mikro teret egyszemélyes térként definiáljuk, amit a test be tud lakni, a tudat érzékelni képes. Az egyszemélyes tér és az ember kapcsolata összetett, rengeteg kapcsolódási pont fűzi össze a kettőt. Ezek a kapcsolódási pontok képezik a megismerésünk tárgyát, és ezekből alkotjuk meg a teret. Egy ilyen kapcsolódási pont a cselekvés, hiszen *„az építész megszünt a cselekvések puszta háttere lenni: maga is cselekvéssé vált.”²*, és minket az érdekel, mi is történik abban a térben, és ez a cselekvés miként határozza meg azt. Aztán ilyen inverz kapcsolódási pont, az érzékelés, hogy mi hat ránk a térben, a tér hogyan alakít minket. A jegyzetben összegyűjtött példák és azok hevenyészett elemzései rendre ezekre a kapcsolódási pontokra fókuszálnak.

A egytől a többig szeretnénk eljutni, ami nem jelent szimplán mennyiségi gyarapodást.

Látni fogjuk, egy térkapcsolat és annak kiterjesztése nem lineárisan bővül, nem arról van szó, hogy additív módon egymáshoz rendeződnek. Mégis, hogy fel lehessen építeni a folyamatot, szükséges bevezetnünk egy úgynevezett alapegységet, aminek tanulmányozását követően felépíthetjük az összetettebb téri kapcsolatokat, legyenek azok horizontálisak vagy éppen vertikálisak.

Az alapegység, az egyszemélyes tér és az ahhoz kapcsolódó közösségi tér lesz, melyek a bennük zajló cselekvésen keresztül válnak eggyé, grammatikai értelemben. Ezeket tematizáljuk, leginkább az alapján, hogy az az összenövés, milyen formában és milyen módon képzelhető el. Mint amint a bevezetőben említve lett volt, ehhez a megértéshez társítani szükséges valamiféle környezetet, ami a valóságot igyekszik modellezni, de az absztrakció eszközével egyszerűsíti annak végtelen bonyolultságát. A környezetről emiatt mint táj-karakterekről gondolkodunk, bevezetve azokat a legkarakteresebb táji elemeket, amelyek ha viszonyba kerülnek a tervezett objektummal, befolyásolják azt, azaz befolyásolják a tervezés folyamatát. Nem lesz elhanyagolható, mi a kvázi helyszín, pont úgy, amint az se lesz elhanyagolható, mi lesz a választott cselekvés, amit majd befogad

a tervezett objektum, hogy hat rá oda-vissza, hiszen „a közösségi tér különböző formákat ölthet, és a cselekvést különböző módon szervezheti.”³

Ezek a táj-karakterek a szemeszter során mindvégig velünk lesznek, cserélődnek, hogy minél több tervezési szituáció modellezhető legyen. Ami viszont változik, az a tervezett objektum volumene, és ezzel együtt a térbeli kapcsolatok összetettsége. Körbejárjuk a horizontálisan sokszorozódó terek halmazát, ahol bekerülnek az építészeti gondolkodásba például az átmeneti terek, a fedett-nyitott terek, a közlekedő rendszerek fogalma. Ugyanígy a vertikális térsoroknál is bejárunk egy utat, ami szükségszerűen más jellegű építészeti kérdésekre (problémákra) mutat rá, bővítve ezzel a téralkotás megismerését, összességében az építésze-tről való gondolkodást.

„Nem az egyszerűsége és a funkcionalitásra van szükségünk, hanem olyanfajta építésze-re, mely nem csak érzékszerveinkhez szól, hanem gondolkodásra is készítet bennünket.”⁴

TÁJ-KARAKTEREK

„A tér nem következmény, hanem a plasztikus alakítás tárgya: a művésznek a természet „általános volumenjét” (*allgemeine Naturvolumen*) „ürként” (*Hohlraum*) kell elképzelnie.”⁵

A természeti környezet absztrakciójaként úgynevezett táj-karaktereket határozunk meg. Ezek egyfelől kapaszkodót nyújtanak a tervezéshez, másfelől sajátos építészeti válaszokat kínálnak, amelyek megismerése előkészíti a majd konkrét helyszínen történő tervezést. A természeti környezet kategorizálása és egyszerű értelmezése, kvázi tulajdonságainak szűkítése, jellemző ismertetőjének kiragadása a fiktív helyszín megalkotása miatt szükséges, ami viszont a tervezési módszerek kipróbálását segíti.

A táj-karakterekhez igyekszünk erős atmoszférát társítani, amely az absztrahálást is segíti.

A sziklára, mint monolitikus tömegre tekintünk, amely természetesen karakteres terepviszonyt is leír, sőt még a klimatikus viszonyokról is vonhatunk le következtetést. Láthatjuk a bemutatott példákon is: hegyen építkezni mindig kihívás, és ez meghatározhatja például a választott épületszerkezetet, de akár befolyásolhatja az építés folyamatát.

Az erdőt, mint változó intenzitású közeget írjuk le, ami nem csak térbeli, hanem időbeli intenzitás változást is jelent, hiszen van, hogy az erdő évszakonként drasztikusan változik. Az erdő lehet sűrű, lehet telepített, az erdőt meghatározhatja a faállomány törzse vagy koronája. Ezek a tényezők mind-mind a változó intenzitásra mutatnak rá. Az erdőben történő építés különleges helyszíneket nyújthat. Felmerül a lábakra állítás lehetősége, vagy éppen a „megbújás” a lombkoronában, a rejtőzködés. Ahogy Janáky István gondolkodik erről a építészeti magatartásról: „Az építészeti eldugottság legszembetűnőbb jellemzője az intimitás.”⁶ Az erdő kapcsán be tudjuk vezetni a ritmus fogalmát, amely az építészetre így vagy úgy de hatással van.

A tisztás, mint hiány közeg értelmezhető, amit körbezár vagy határol valami tömör, adott esetben az erdő (absztrakció kérdése, hogy pontosan mi). Így a tervezett objektum valami határán fog állni, mondjuk a tömör és üres határán, vagy zárt és nyitott határán: a szópárokat szabadon folytassák. Az objektumnak kevésbé van irányultsága, ellenben például egy hegyre tervezett objektummal, ahol nem szorul magyarázatra. Viszont ki-tüntetett helyzete van, valami közepén (mondjuk) áll. Ez kompozíciós feladatnak is tekinthető, mivel meg kell alkotni a helyét.

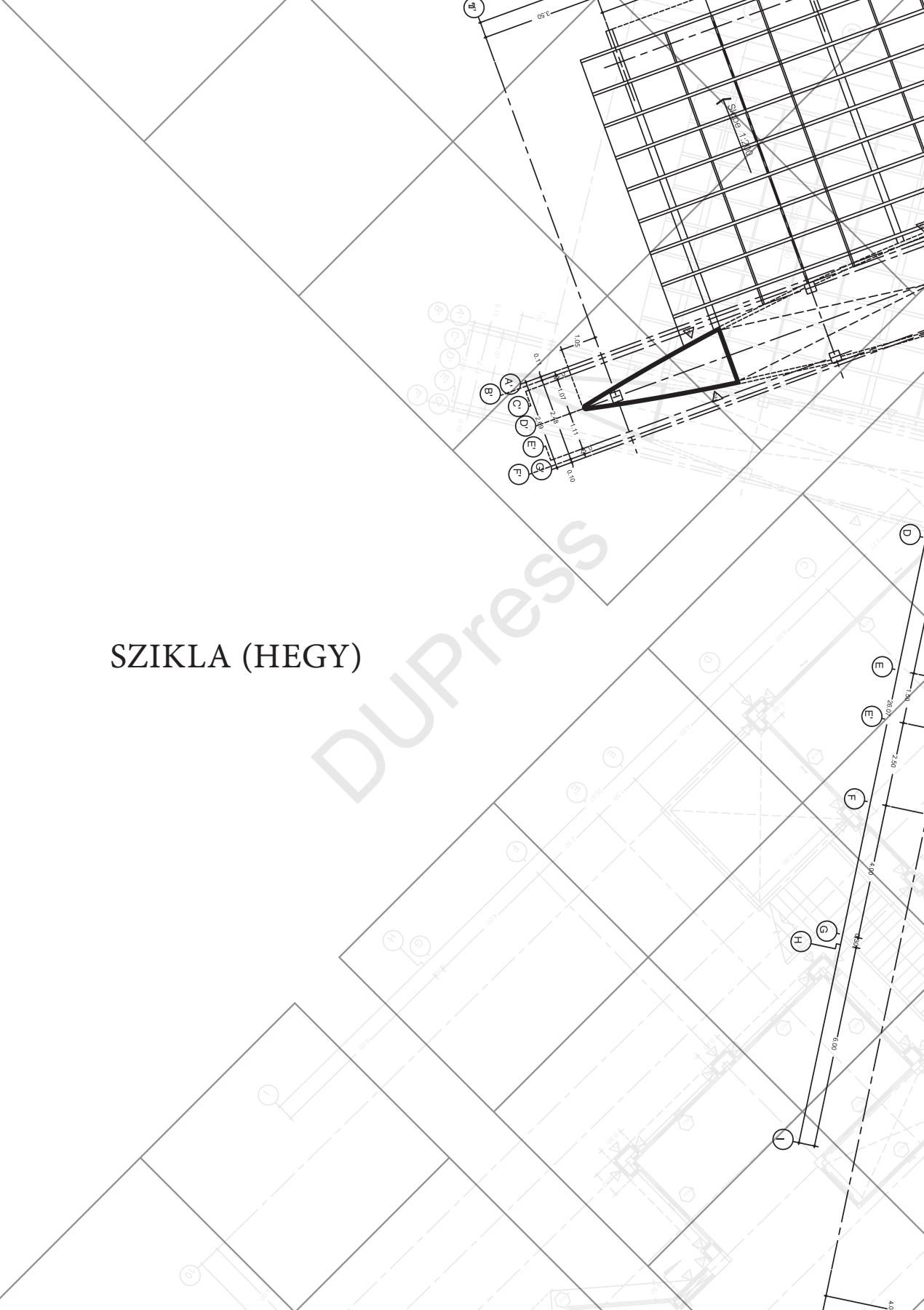
A mező, az erdővel ellentétben, állandó közegnek tekinthető, ahol az a természeti világ, amiben áll, hangsúlyos. Gondoljanak például egy búzamezőre. A mező éppen ezért nem valami neutrális atmoszféra, jellemzik a hangok, színek, szagok (például).

„Azanyagok érzékelhetősége, szaga és akusztikai hatása, egy olyan nyelv elemei, amelyről nem mondhatunk le.”⁷ Ha megismerjük a mezőt, biztosan találunk viszonyítási pontot, amihez lehet kapcsolódni, vagy éppen nem kapcsolódni.

Ebből a szempontból a síkság másképp működik, egy olyan felület, ahol nincs mihez viszonyítani, absztrakcióval élve: a táj végtelen. Hogy felületnek hívjuk nem véletlen, kiterjedésére utal, a homogenitásra, amivel jellemezhető. Ha már szó esett az irányultságról, itt is meg kell említeni, mivel ennél a táj-karakternél szorul leginkább magyarázatra egy a tervező által kitüntetett irány, tervező legyen a talpán, aki tud érvelni az arra vagy erre mellett. Ugyanakkor itt is elgondolható a megemelés, gondoljanak csak egy gémeskútra a pusztában (például): a földhöz közeli atmoszféra és a föld felett lebegő tárgy feszültségére.

DUPress

SZIKLA (HEGY)

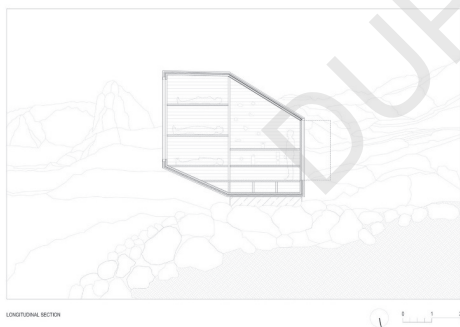

Bureau A: Wooden cabin, Svájc, 2016
(1.-3. kép)

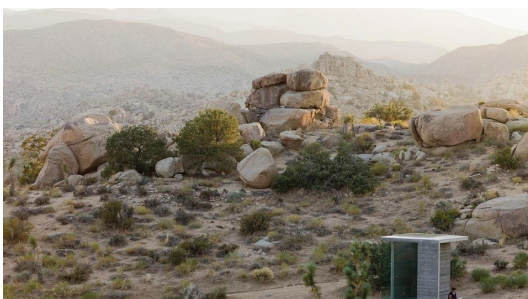
Kő alakú faház a svájci Alpokban. A kabin funkcióját tekintve menedék, ugyanakkor egy installációnak is értelmezhető, amennyiben a művészeti szándék felől közelítünk. A kőomlás a táj jellemzője, éppúgy mint a katonai bunkerek, a lövészálások. A forma és az anyaghasználat ez esetben ezekre az asszociációkra utal. Tárgyszerűvé válik az objektum, már-már díszlet: egy gördülő sziklatömb. Viszonya a tájjal éppen ezért rejtőzködő. A külső héj beton, a belső mag fából készült. Található benne egy kandalló, két lehajtható ágy, egy asztal. A kabint műhelyben építették fel, majd kész állapotban szállították a helyszínre, ahol rögzítették.

OFIS: téli kabin, Szlovénia, 2016
(4.-7. kép)

OFIS iroda kísérleti projektje azt vizsgálja, hogyan telepíthető előre gyártott objektum szélsőséges időjárásnak kitett helyre, hogyan reagál az épített tárgy a hőmérséklet ingadozásra, egyáltalán miként helyezhető el maga az objektum kvázi bárhol. Ezek a paraméterek speciális építészeti formát, szerkezetet, anyagot kívánnak meg. A megépíthetőség, a szállíthatóság befolyásolja a szerkezeteket, korlátot jelent a tervezés során. A kabin tartószerkezete táblás falap héjszerkezet, amit műhelyben szereltek össze, majd helikopterrel szállították a helyszínre. A kabin funkciója menedék: 6-8 hegymászó is tud benne éjszakázni. A fekhelyek a tartószerkezet részét képezik. A természeti tájjal erős kontrasztba kerül a geometrikus forma, ami mégis sajátos egyensúlyt teremt. Az objektumnak az irányultságát a táj adja, a látvány, ezt hangsúlyozza az egyetlen nagy üvegfelület.

Arata Isozaki: 3 Hálószoza, High Mojave Desert, 2011 (8.-11.kép)

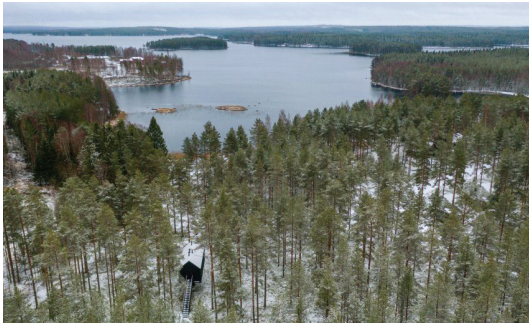

Három építmény, három évszaknak szól. A zárt pavilon a téli időszaknak, a tavaszi/őszi pavilon: véd a szél ellen, a nyári: az ég felé fordul, éjszaka lehűl, majd nappal felmelegszik, így még koraeste is használható. Ez egy természetes menedék, ami védelmet nyújt az elemekkel szemben, és a táj szépségét emeli ki. Isozaki 3 „hálószo-bát” tervezett, ami elgondolása szerint egy ház.

ERDŐ

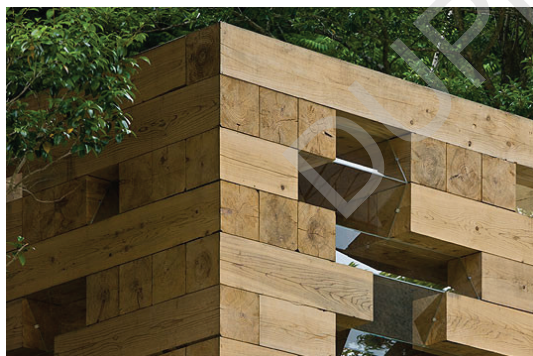
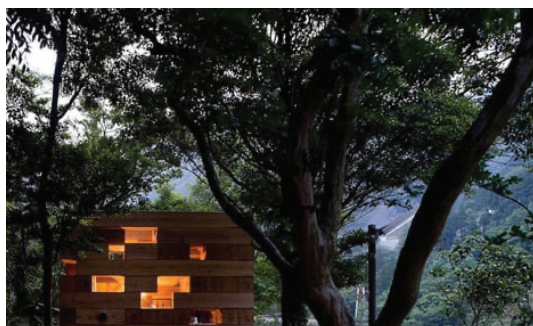

Studio Puisto: Niliaitta, Finnország, 2021
(12.-14. kép)

A fenyves úgy általában hangsúlyos karakterisztikával bír. A fatörzsek szabályos függőlegesei, az ezekből adódó ritmus, az aljnövényzet átláthatósága erős vizuális közegnek számít. A Salamajarvi Nemzeti Park területén megépült kétszemélyes apartman épület a tájba való illeszkedés példája. Az építmény egy darab pilléren áll, formája közelít a fenyő sematikus képéhez. A lábra-állítás egyfelől jelképezi a kiszakadást, utal a Sámi bennszülött népek terménytárolás céljából épült építményeire, másfelől az épület környezeti lábnyoma így a legkisebb, még úgy is, ha a pillér alapjával számolunk. Az épülethez vezető ösvény az egykarú lépcsővel még hangsúlyosabbá válik: az ösvény része az épületnek. A fekete tömeg kvázi lebeg a tájban. Kívülről rideg, a belső tér már otthonos. A kontraszt ez esetben eszköz. Kívül alig találni építészeti részletet, belül minden kimunkált. A belső tér a tó felé nyit egyetlen nagy megnyitással.

Sou Fujimoto: Final Wooden House, Kumamoto, 2006 (15.-18. kép)

A fa, mint építőanyag, felhasználása az építőiparban rendkívül sokoldalú. Lehet padló, fal, mennyezet, nyílászáró, gerenda, oszlop, bútor stb. Ezek a különálló rendszerek ritkán kapcsolódnak egyféle szabályrendszer szerint. Fujimoto egyféle szabályrendszert alkalmaz: minden fűrészárú ugyanolyan keresztmetszetű, csak a hosszuk változik. A modulok miatt a klasszikus építészeti határok – úgymint fal, földem, padló – össze-
mosódnak, sajátos belső amorf tájat létrehozva ezáltal. Az erdővel, mint sűrű közeggel ez egyféle kapcsolat, ami nem a külső formában keresendő, hanem a belső térstruktúrában. A szintek relatívák, a klasszikus használati módozatok megszűnnek, mégis az épület teljesíti funkcióját: élőhető környezetet nyújt, teljesíti a lakhatás feltételeit.

H3T Architects: Flying Black House,
Csehország, 2016 (19.-21. kép)

A „fekete repülő ház” egy installáció, ami egyetlen térből áll. A teret egy kandalló osztja és egy galériás ágy. Az építmény egy már nem működő vasúti hídról lóg, a talajjal mindössze egy létra köti össze, ami ráadásul a közelben van elrejtve. A tervezők tudatosan nem használták azokat az építészeti eszközöket, amelyek a klasszikus értelemben vett esztétikához vezetnek, a dolog esszenciáját keresték. A tájjal való viszony valami olyasmi, mint egy amikor egy elhagyatott építményt látunk a tájban, amit a természet már kvázi magáévá tett.

Ryuei Nishizawa: Fukita Pavilion,
Shodoshima Island, 2013 (22.-25. kép)

Fák között elhelyezkedő pavilon a szemlélődésnek. Két enyhén ívelt sík alkot egy organikus belső teret, amiben egy félhold alakú pad kapott helyet. A két sík, mint két textil, amit a sarkainál összefogtak szinte lebeg a fák között. Egyetlen fa lyukasztja át a fátlylat a kompozíció részeként, ami a súlytalanság érzetét még inkább erősíti. A természeti táj és a geometrikus, ugyanakkor természeti forma szépen harmonizál.

Rob Sweere: Pac- Man Tree, Rheine, 2016
(26.-28. kép)

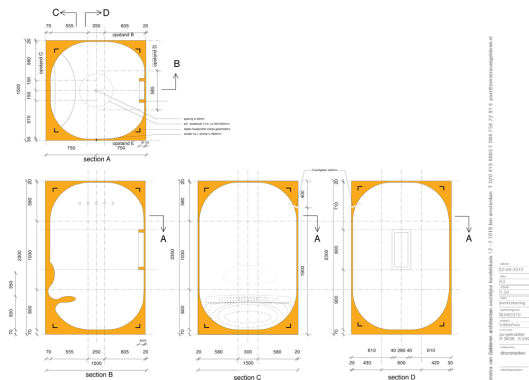
Rob Sweerw képzőművész a természettel kialakítható személyes viszony kérdését vizsgálja: létezhet-e egyáltalán személyes viszony, ha igen, annak mi a tere, mivel erősíthető fel. Az installáció egy meditációs hely, ahol a fával lehet „beszélgetni”. A fa lényegi pontja ebben az esetben a lombkorona, a fehérre mázolt acél konstrukció a lombot kebelezi be. A filigrán lábakon áll, formája közelít a fa sematikus formájához, az ölelést szimbolizálja. Ez egy képzőművészeti tárgy, de mivel térbeli viszonyokról beszél, az építészet határterületére sodródik.

Architecture Uncomfortable Workshop:
Wool House, Hello Wood, 2018 (29.-31. kép)

Fa, gyapjú, bádóg. Három anyag, három jelentés, három érzet. A fa a szerkezeti megoldáshoz kellett, lábakra állítás, fa tartószerkezet, nyílászáró, padozat, ülőfelület, tehát szigorúan véve a funkcionális elemekhez. A gyapjú az atmoszféra megalkotásához, a puhaság érzetéhez, és a hőszigeteléshez. A bádóg kalap a tetőablakot rejt, és a tervezők elgondolása szerint ipari jelleget kölcsönöz az objektumnak, továbbá a tektonikusságot erősíti. A hely egy terápiás hely, ahol egy valaki ül és hallgat, egy valaki fekszik és beszél. A projekt a Hello Wood alkotótábor alatt épült fel.

A photograph of a grassy field with two sheep in the foreground and a large, orange, rectangular structure in the background. The sheep are white with thick wool, and one is looking towards the camera. The orange structure is a large, rectangular block with a slightly textured surface, standing alone in the field. The background is filled with lush green trees and foliage under a bright sky.

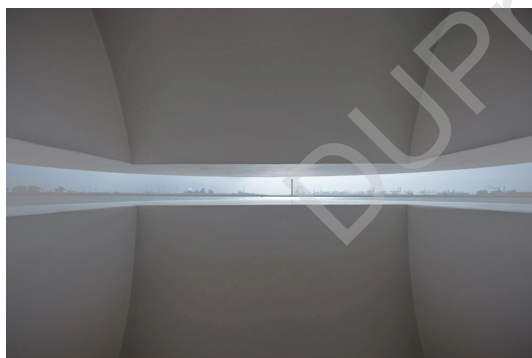

Kengo Kuma: Umbrella House, installáció,
2008 (35.-37. kép)

A milánói Triennálén megrendezett „Casa per tutti” kiállításon volt látható ez az installáció, amellyel a tervező a lakhatási problémára reflektált. A válasz a szupermarketekben megtalálható olcsó tárgyak használata, ez esetben az esernyő volt. A tárgynak ipari jellege van, mert könnyű, szerkezetként használható, és vízálló. A ház egy ikozaéder, szerkezet acél. Raklapból készített alapon áll a konstrukció. A ház bőrét az ernyők adják, amelyeket zipzárral lehet egymáshoz rögzíteni. Az objektum egy tisztáson áll, ettől tárgyszerű.

Rob Sweere: Upside down you turn me,
Amszterdam, 2015 (38.-41. kép)

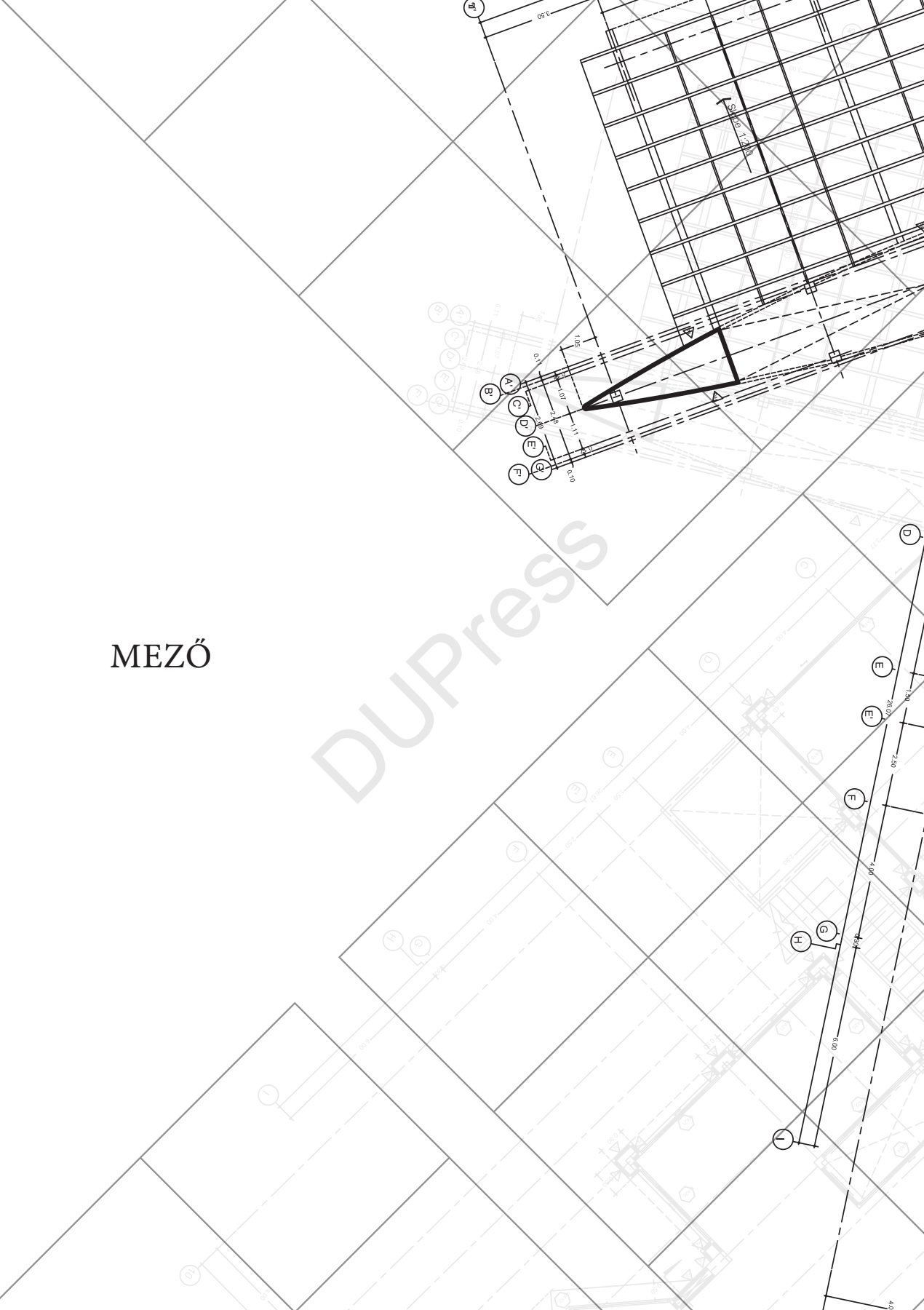
Amszterdam, felhívás: "városi kemping". Meghívott művészek és építésszek azt a feladatot kapták, hogy tervezzenek olyan objektumokat, melyek egyéjszakás ott alvásra alkalmasak, a fesztivál ideje alatt. Rob Sweere hálókabinja a tájra koncentrál. A táj legerősebb eleme a horizontalitás, a sivatag nyújtotta kietlenség. A kabinban mindössze egy matrac van és 4 db kikukucsáló ovális nyílás. 4 irány, 4 eltérő táji részlet, 4 eltérő távolság: nagyon közel – homok, nagyon távol – ég, távol – horizont, ez két irányból. Az objektum erősen formált, hajaz valamiféle űrkabinra, amennyiben a sivatagi táj megfeleltethető egy űrbéli tájnak. A kabin belseje világos, a tér táguló. A tervezés során szempont volt az alsó fedett nyitott tér, hogy a kabin kibővüljön egy külső térrel fedett módon.

Gartnerfuglen Arkitekter: UNAVAILABILITY,
Norvégia, 2012 (42.-44. kép)

Egy menedék, ami reagál a környezetére. A tárgy szerkezete összecusukható, könnyen áthelyezhető. Úgy működik, mint egy kempingszék. A faváz között csirkeháló van. Télen, az ember által kibocsájtott pára megfagy a háló felületén, vékony jégpáncéllá alakul a burkolat. Ez véd a szélről, a benti hőmérséklet elviselhetőbb. Nyáron a hálóra növényzet fut fel, ami szintén véd, árnyékol. Ez egy sajátos viszony a tájjal, ami se nem téri se nem formai, az anyag a kapocs.

MEZŐ

Gartnerfuglen & Mariana de Delas: Grooming Retreat, Mallorca, 2014 (45.-47. kép)

Kompozíció egy árpaföldön. Az építészeti együttes három elemből áll. Mindegyik elem az átgondolt dramaturgia része. Egy ló itató, egy kiemelt fa-ösvény, egy 3x3-as emeleti tér. A megörökölt birtokon megjelenik a modern városi ember. A hely már nem pusztán a gazdálkodást szolgálja. Tulajdonosa lóval érkezik, megpihen, csodálja a tájat. Ezt szolgálják a kisléptékű objektumok. Az ösvény felkészít, a megemelt tér befogad. Az építészeti gondosan formált, szerkesztett favázra áttetsző drapéria kerül. Intimitás és védelem. A konstrukció fedetlen, mondhatni ideiglenes.

Studio Anne Holtrop: Trail House, Almere, 2009 (48.-50. kép)

A fedett-nyitott tér a mezőben fellelhető kitaposott ösvényre épült. Az építmény ösvénnyé válik, belül a sétálók háza lesz. Új kitekintéseket teremt, és ezzel új útvonalakat is egyben. A tájban mint tárgy működik, kiszakad abból, mégis a külső-belső kapcsolatai miatt szerves része annak. Nincs üvegezett nyílás, mégis erős határ jön létre a kint és bent között. A rétegelt lemez homogenitása erős kontrasztban áll a növényvilággal. Ez is egy kapcsolat a táj és az objektum között.

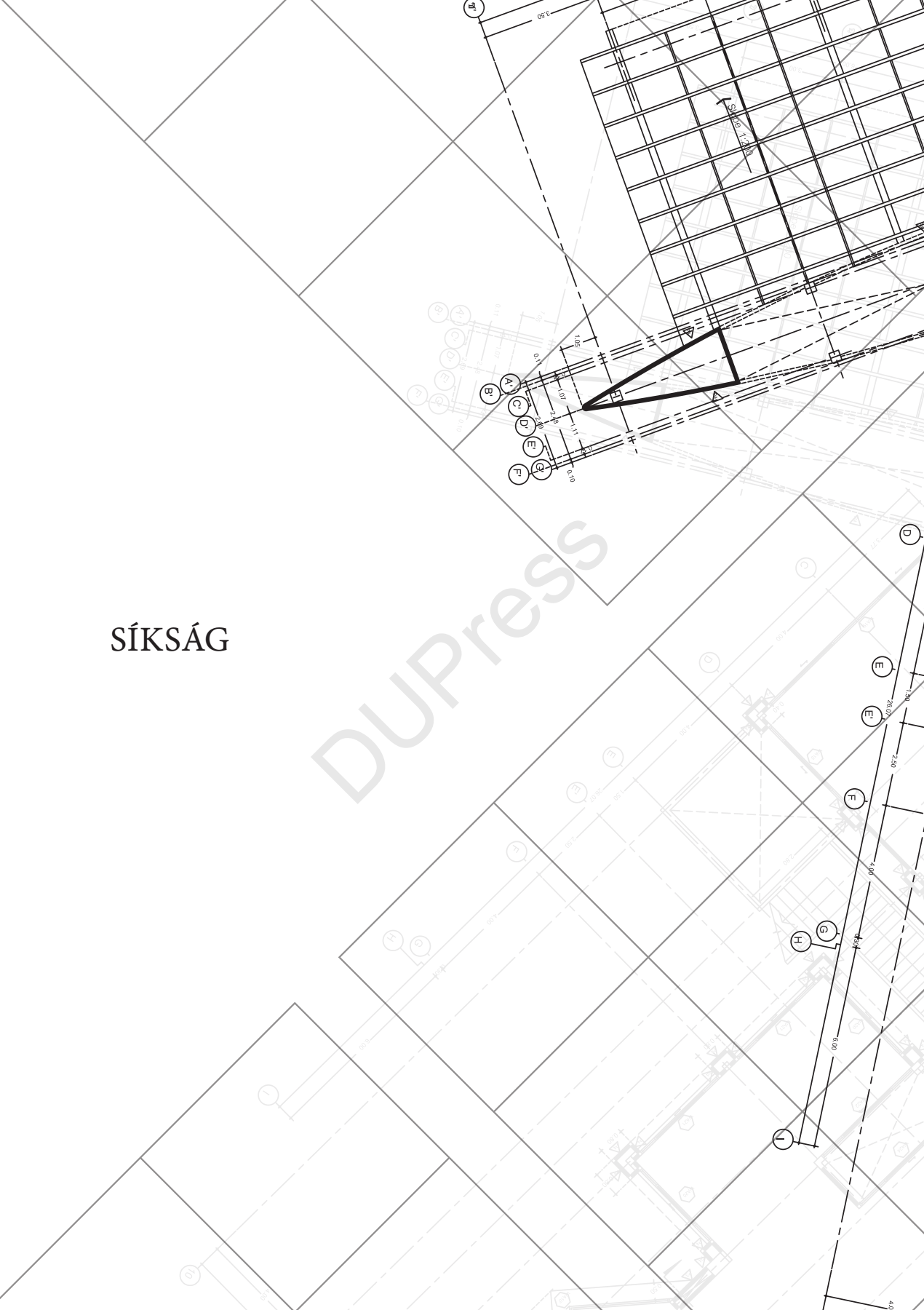
Office NVBL: A room in the dark, London, 2018 (51.-52. kép)

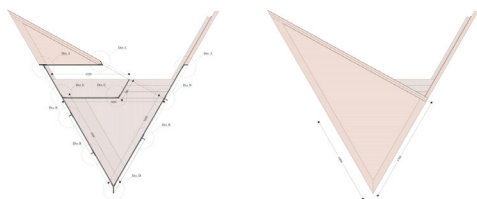
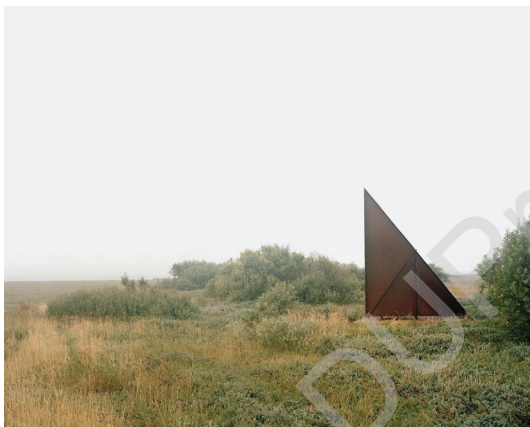
A 18 m²-e kerti stúdió egy fás kertben bújik meg. Az építészeti megoldás alkalmazkodik a környezetéhez, rejtőzködik. Külső felülete kátránnyal bevont rétegelt lemez, belső felülete natúr rétegelt lemez. Kívül rideg, belül melegséget áraszt. Az épület teljesen be tud záródni. Racionalitás és mértékletesség jellemzi az épületet, a használatból fejthető fel a belső tér.

SÍKSÁG

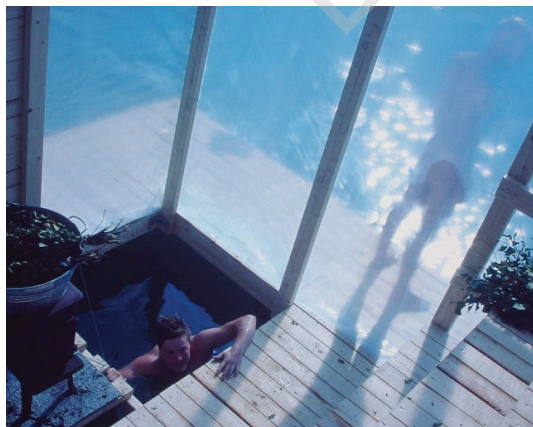

Johansen Skovsted Arkitekter: Hide (madár-
megfigyelő), Tipperne, 2017 (53.-55. kép)

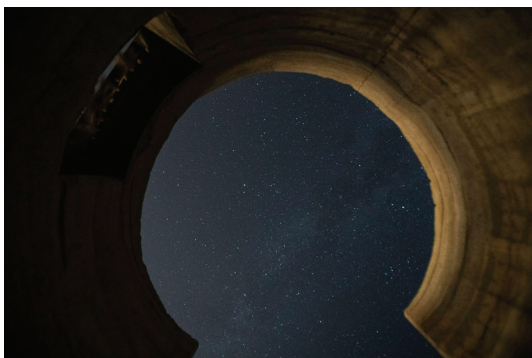
A terület egy madárrezervátum, amely a vonuló madarak fontos megállóhelye, és egyben Európa legrégebbi madárszámláló helye. Egy kutatóállomást, két madármegfigyelőt és egy műhelyt tervezett az építész. Az objektumok, mint tárgyak állnak a tájban. Karakterüket vagy formájuk, és/vagy anyaguk adja. A madármegfigyelő torony egy háromszögű alapterületre szerkesztett, felfelé táguló forma. Szerkezete tömör kör keresztmetszetű rúdacél oszlopokból, és acél háromszög keretekből áll. Minden egyes építészeti elem a tartószerkezet része, beleértve a lépcső szerkezetet, a korlátot is. A filigrán szerkezet miatt a tömör, nyitható-zárható, horganyzott vaslemez burkolatú emeleti tömeg szinte lebeg. A nyitás-zárás eltolható fallal van kialakítva. A talajra helyezett megfigyelő szintén háromszög alaprajzra szerkesztett, viszont ennek oldalnézete is háromszög formát vesz fel. Könnyen lehet asszociálni a kitért madárszárnyra, ugyanakkor a forma a használatból is adódik, ugyanis könnyű benne elrejtőzni. Burkolata vöröses corten acél, szerkezete háromszögre szerkesztett acél váz.

Sami Rintala, Casagrande Laboratory:
Floating Sauna, Norvégia, 2002 (56.-58. kép)

Az úszó szaunán Casagrande & Rintala Architects tervezte Berge-ni Művészeti Akadémia diákjaival együttműködve. A fjord közepén lehorgonyzott sauna az odaúszók számára intim teret hoz létre. A falak ugyan részben áttetszőek, de a nap-pali fény inkább tükröződik. Éjsza-ka a sauna úszó lámpaként ragyog. A minimális alapterületű szauna-térbe bebújva lehet bejutni, a lebegő podeszt alá be kell úszni. A podeszten egy kis terasz is helyet kapott, ez át-meneti térként is szolgál. Az objek-tumot a szárazföldön építik össze, majd beúsztatják. Anyaghasználat az ideiglenes építészetre jellemző: fa, agrofólia. A táj, fogódzók híján, azo-nosítható egy síksággal, ahol a lépték nehezen felismerhető.

GITAI ARCHITECTS: Landroom, Izrael, 2020
(59.-62. kép)

A csillagvizsgáló a Negevben található Mitzpe Ramon kráter szélén áll. Belső és külső párbeszédet is fenntart a fizikai területtel (Ramon-kráter), amelyben található, így lehetővé teszi a kapcsolatot a tér és az őt körülvevő táj között. A csillagvizsgáló teljes egészében a Ramon-kráterből származó földből és homokból, valamint a helyszínen talált kövekből épült. Az építési folyamat során a talajt a rétegesen préselték egy erre a célra tervezett öntőformába, hogy vizuálisan rétegezzék azt az anyagot, amelyből az objektum épült. A falakkal részben zárt teren belül van egy nyílás, amelyen egy, a sivatagi kőből épített szélharang függ, így párbeszéd alakul ki a természeti környezettel, amelyben található. A geometrikus már-már szakrális forma kontrasztban áll a területet meghatározó sziklás tájjal, viszont ez teszi alkalmassá arra, hogy kvázi léptéktelenné váljon a tájban.

AB/A,CARAVATTI_CARAVATTI ARCHITETTI,
PAOLO MESTRINER - STUDIOAZERO,
Corbola, 2018 (63.-65. kép)

Építészek és építészhallgatók közösen terveztek egy meditációra alkalmas teret. A hely az emlékezet helye is: Giovanni Pico itt komponálta a híres, „nyugodt élet kutatása” című szonettjét. A zene és a tér együttese a meditáció helye. A szakralitáson túl a megfigyelésé a szerep, a környezethez való kapcsolódás megteremtésén. A szakrális és profán közötti ajtót a küszöb van hívva kihangsúlyozni, az, hogy az építményén egy homokkupacon áll. A kamra az elszigetelődés helye, a belsőt fejezi ki, a lelkiismeretet. Az építészet nyilván nem ennyire beszédese. A fa lécekből részben a helyszínen, részben előregyártás során megépült kamra anyagával és geometrikus egyszerűségével a profán építészet jegyeit hordozza, míg a belső tér ég felé megnyitása, továbbá a oldalsó, hosszanti felnyitás – amin át csak térdelve lehet kilátni – már a szakralitást hangsúlyozza. Az építmény ideiglenes, olyan mint egy gondolat, ami semmiképpen sem statikus.

goCstudio: Sauna, Seattle Lake Union, 2016
(66.-68. kép)

Az építészetet jó esetben befolyásolják, az építészeti gondolkodásra hatással vannak a globális jelenségek. Ilyen környezetet befolyásoló jelenség például a tengerszint emelkedése és a fejlesztési (építési) helyek hiánya. Az úszó-szauna projekt, ha nem is nagy léptékben, és nem is átfogóan, de véleményt fogalmaz meg a témával kapcsolatban. Az úszó épület, a vízen való építkezés véleményként és kísérletként olvasható. A projektet közösségi adományokból finanszírozták, és a helyi közösségnek épült. A tó rendkívül hideg vizét az év kis részében lehet élvezni, ez indította a terv alapgondolatát: valahogy meg kellene szállni a tavat. Az objektum, mint hajó működik, elektromos motor hajtja, ugyanakkor az építészetre jellemző eszközökkel dolgozik: nyílás, födém, terasz, stb. A tó közepén lehorgonyzott objektumot, mint tárgy lebeg a vízen, léptékét a részletei adják.

DMVA Architecten – kabin, Belgium, 2019
(69.-71. kép)

A mobil lakóegység, mint építészeti téma, fenntartható választ kínál a zöldövezet hiányára. A flexibilitás itt egyenlő a fenntarthatósággal: nem fix, hanem mozgatható lakóegységek, mint tárgyak sorakoznak a városok határán. A flexibilitás a prototípus sokszorozhatóságát is jelenti, ami egy gazdaságos, egyszerűen kivitelezhető szerkezetet kíván. A kabin ezen szempontrendszerek szerint lett tervezve. Újrahasznosított anyagok, egyszerű térforma, rendkívül könnyű szerkezet, hogy könnyen szállítható legyen. A filigrán fa vázszerkezetet feszítő huzallal merevítették, amit tovább merevít a szendvicspanel szerkezet. A lakókabin egy mosdóval és wc-vel van felszerelve, plusz egy duplex hálóval. A doboz egyetlen nyílás egy nagyméretű üvegtábla, ami forgatható. A doboz tetejére fotovoltaikus napelem rendszert terveztek.

EGYSZEMÉLYES ÉS KÖZÖSSÉGI TÉR KAPCSOLATÁNAK ARCHETÍPUSAI

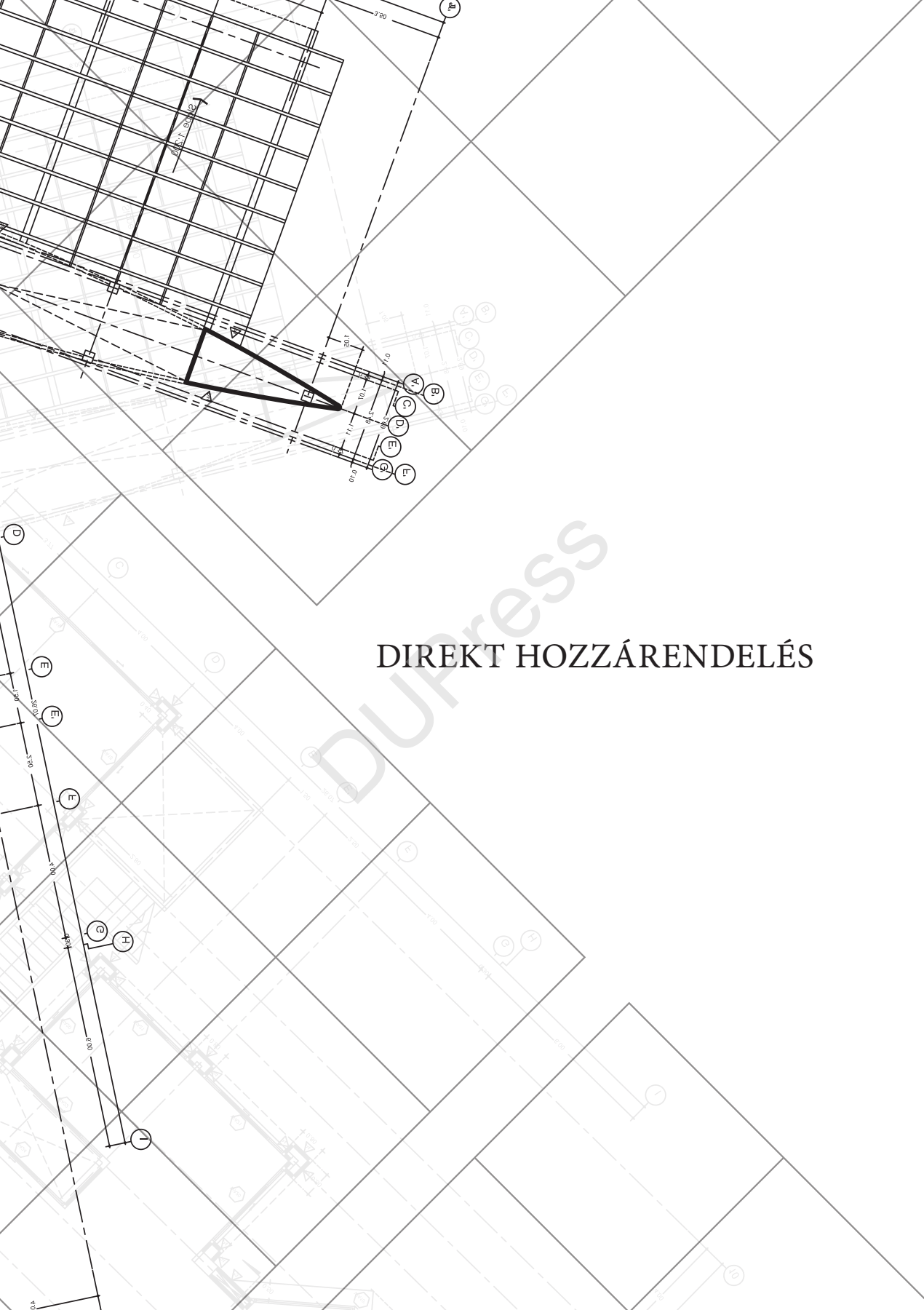
Szögezzük le, a következő fejezetben archetípusként megnevezett kategóriák csak anynyiban archetípusok, ha elfogadjuk az egyszemélyes és közösségi tér között fennálló kapcsolatok redukcióját. Természetesen ezek a téri viszonyok nem ilyen mértékben elemiek, redukáltak, semhogy három kategóriában tömöríthetők lennének, mégis valamiféle rendszer kiépítésével felvázolhatónak látszik e viszonyrendszer tartóváza. Fontos tehát megjegyezni, hogy a felvonultatott példák, ahogy majd az elemzések is mutatják, ennek a tartóváznak a belső tartalmát vannak hivatva bemutatni, azaz a rendszer kitöltő anyagát, amivel talán elfedhető a fent említett leegyszerűsítő eljárásból adódó felületesség.

Ezek tudatában vegyük át a kategóriákat.

Első a direkt hozzárendelés, amely addíción alapul, kvázi közvetlenül. A hozzárendelés irányától függően megkülönböztetünk további három alkategóriát: oldalról, felülről, alulról hozzárendelt tér (kiinduló, viszonyulási pont az egyszemélyes tér). Az alkategóriák a felsorolt példákhoz nincsenek direkt módon hozzárendelve, árnyalva ezzel a kategorizálásból származó egyszerűsítés helytelen gyakorlatát.

Második az indirekt hozzárendelés, ami attól tér el az előző kategóriától, hogy megfigyelhető valamiféle köztes tér „becsúsítása” az általunk vizsgált egyszemélyes és közösségi tér közé. Ez a köztes tér szintén a vizsgálat tárgya, ugyanis a legtöbb esetben ennek a térnek – nevezhetjük átmeneti térnek is – a jelentősége mérvadó, mivel a térképzés csuklópontja.

Harmadik kategória a bekebelezés, ami egy olyan halmazszerű teret eredményez, ahol a kívül és belül határa összemosódik, a téregyesítésből adódó újabb téri helyzetek figyelhetők meg. A bekebelezés előállhat részben vagy egészben, de amint a példák ismertetéséből majd kiderül, ez sem ennyire leegyszerűsíthető, már csak azért sem a két tér összeadódásából egy rendkívül gazdag új tér jön létre.

DIREKT HOZZÁRENDELÉS

Avanto Architects – lakókabin (Finnország, 2010) (72.-75. kép)

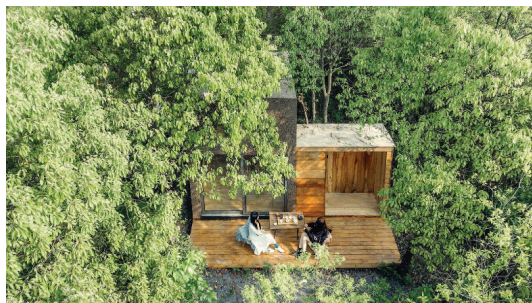
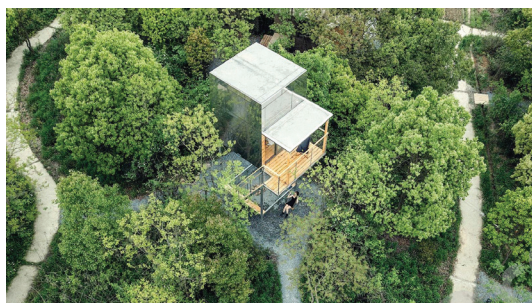
A finn tájba illesztett lakó kabin egy fészker és egy üvegház párosításából áll. Az építmény két prototípusa készült el, és ezeket forgalomba is hozták, meg lehet vásárolni, mint egy terméket. A tervezés során az egyik legfontosabb szempont a modularitás volt, hogy a mindenkori felhasználó szabadon variálhassa a fészker kialakítását, és könnyen megépíthető legyen. Finn fenyő és edzett üveg alkotja a külső burkot. A szerkezet csak vízszintes terepen építhető meg, ezért a terepadottságok egyedi megoldásokat kívánnak. Az építmény hátsó része, kvázi ötöde az alapterületnek, a fészker, a többi egy alvásra, pihenésre alkalmas tér, amely teljesen nyitott.

„Hogyan hozhatjuk ki a legtöbbet ebből a projektből?” – ez volt a kérdés Saunders Architecture építészeinek a fejében, amikor először leültek lerajzolni az ügyfél megrendelt 15 m²-es lakóépületet. A terület nyújtotta adottságokkal, táji értékekkel dolgoztak, ami a régi, meglévő szilvafák megőrzését jelentette a kertben. Ennek eredményeként a szilvafák most zavartalanul nőnek át a háromszög alakú épületen. A fekete külső a fehér belsővel kontrasztban azt a benyomást kelti, hogy az épület mindössze egy kiharapás a kertből. Az épületben egy kis hálófülke, egy konyha, egy mosdó kapott helyet. A terasz éppen a kis alapterület miatt központi pozícióba került, szerepe óriási a térhasználat olvasatában. A tető túlnyúlásából, mintegy kiharapással előálló teraszrész egyszerre nyitott, és oldalról zárt, amitől udvar-jellegű lesz a külső nyitott tér, ergo intim. Egyszerű formai eszköz, okos teret hozott létre.

Advanced Architecture Lab - lakókabin (Kína 2021) (80.-83. kép)

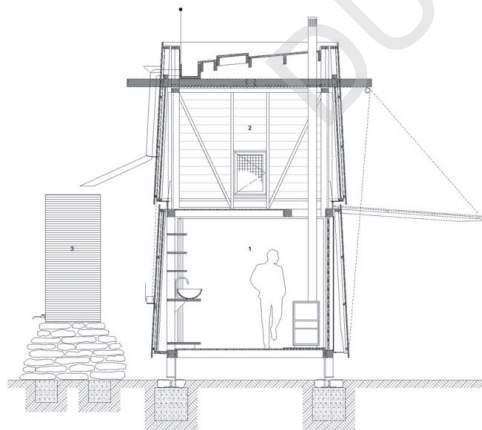
A tervezés során az építészek a természeti környezet megővására törekedtek. A tervezési terület egy erdő, emiatt egy nagy ház tervezéséről lemondtak, helyette több kisebb lakókabint, közösségi teret terveztek. Az erdő textúrája határozta meg a telepítést. Valamelyik épület a földszintes, valamelyik lábakon áll, a lombkorona fölött lebeg. A lábakra állítás egy inverz téri rendszert eredményez, a terasz felülre kerül, ugyanakkor az alsó szint is a használatot szolgálja: alvás a szabad ég alatt, sütögetés stb. A fenti alvókabinok az erdő felé nyílnak ki, a nyílászárók helyzetét a táj befolyásolta, a látvány. A lebegés érzetéhez kapcsolódik a tükörszerű homlokzat, amittől az épület kvázi eltűnik a tájban.

Johansen Skovsted - madármegfigyelő
(Dánia, 2017) (84.-86. kép)

A terület egy madárrezervátum, amely a vonuló madarak fontos megállóhelye, és egyben Európa legrégebbi madárszámláló helye. Egy kutatóállomást, két madármegfigyelőt és egy műhelyt tervezett az építész. Az objektumok, mint tárgyak állnak a tájban. Karakterüket vagy formájuk, és/vagy anyaguk adja. A madármegfigyelő torony egy háromszögű alapterületre szerkesztett, felfelé táguló forma. Szerkezete tömör kör keresztmetszetű rúdacél oszlopokból, és acél háromszög keretéből áll. Minden egyes építészeti elem a tartószerkezet része, beleértve a lépcső szerkezetet, a korlátot is. A filigrán szerkezet miatt a tömör, nyitható-zárható, horganyzott vaslemez burkolatú emeleti tömeg szinte lebeg. A nyitás-zárás eltolható fallal van kialakítva. A talajra helyezett megfigyelő szintén háromszög alaprajzra szerkesztett, viszont ennek oldalnézete is háromszög formát vesz fel. Könnyen lehet asszociálni a kitért madárszárnyra, ugyanakkor a forma a használatból is adódik, ugyanis könnyű benne elrejtőzni. Burkolata vöröses corten acél, szerkezete háromszögre szerkesztett acél váz.

Casey Brown – Állandó kemping (Ausztrália, 2007) (87.-89. kép)

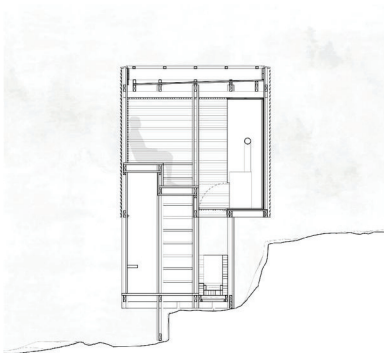

1. LIVING
2. SLEEPING
3. WATERTANK
CASEY BROWN ARCHITECTURE
PERMANENT CAMPING
SECTION

0 0.5 1

A nagy gránitsziklákkal és ősi halott fákkal körülvevett gerinc szélén elhelyezkedő toronyból gyönyörű kilátás nyílik több száz mérföldre a horizontig. Az egy vagy két fős menedéknék tervezett épület minimális 3×3 méteres alapterülettel rendelkezik. Az építmény egy kétszintes rézborítású torony. Az oldalfalak a földszinten felnyithatóak, és széles, fedett-nyitott teraszként funkcionálnak északi, keleti és nyugati irányban. Délen víztartály és csörlők találhatók a mozgatható verandatetők működtetésére. Használaton kívül ezek a tetők bezáródnak, teljesen bezárják a fa- és üvegbelsőt, megvédve azt az időjárás viszontagságaitól, különösen a bozóttüzek-től. Földszinten kis konyha-nappali van kandallóval, felül egy hálófülke. A csapadék a tetőről a magában álló wc-be van vezetve. A terület elszigeteltsége miatt az épületet előregyártották, a helyszínen csak felállították.

NTNU Workshop - szauna (Norvégia, 2017)
(90.-92. kép)

Cross-section

Az épületegyüttes egy kis szaunából és öltözőből áll, valamint egy kis pihenőtérrel a közeli farmon. A projekt koncepciója a hagyományos építészethez nyúlik vissza, a területen is jellemző malmok mérnöki kialakításához. A terv szíve a szauna központi elhelyezése az épület tetjén. A főfunkció legimpozánsabb elhelyezésével az alsó szint szabaddá válik, a földszinten kialakuló tér nem teljesen zárt, ugyanakkor nincs kitéve a környezeti elemeknek, hanem kapcsolatba kerül környezetével, a hömpölygő vízzel az épület alatt és a lenyűgöző hegyi panoráma, amely a tartókeretek nyílásain keresztül látható. A szauna fontos eleme a formailag a kétszintes szauna-tömeggel egyben tartott híd, amely a folyón átvezet. A sziklás szakaszon egy mesterséges hasítékot is vájtak, így a folyó vize, mint a malmok esetében, befolyik az építménybe a hídszerkezeten végig, ahol egy vályúban gyűjtik össze. Az építményt építészhallgatók tervezték és építették meg.

Croxxato Y Opazo -Tengerparti nyaraló
(Chile, 2018) (93.-95. kép)

80 méterrel a tengerszint felett egy-egy mini-nyaraló magasodik a tengerből kiugró sziklatömb oldalában. A két szabadon álló tömeg kompozícióként hat a tájban. Egy útvonal, egy-egy lefelé haladó ösvény, egy-egy lépcső, és egy-egy toronyszerű test. Az érkező-szint látszólag tömör alaplapon áll, nem lebeg, éppen ellenkezőleg, mintha a hegyoldal része lenne, holott pilléreken támaszkodik a felépítmény. A két szint már könnyed, faszerkezetű és fa borítású. Az érkező-szinten kapott helyet a két-szintes nappali, a konyha, a mosdó, és a szélről védett északi terasz. Az emeleti hálótérbe létrán lehet feljutni. A nagy, két irányban megnyitott nyílás mint két szem a tenger és a hegyoldal lankája felé. A nézőpont keretezi a látványt, irányított, mindkét toronynál más-más. A faburkolatot kívülről kőolajjal kezelték a sós tengeri levegő miatt, belül világos, és natúr.

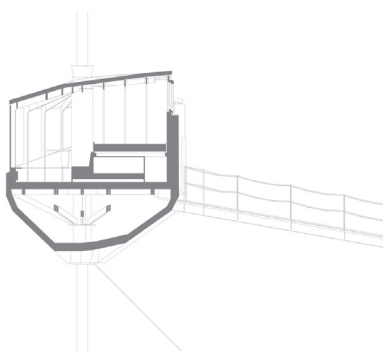
Modulorbeat – szauna (Németország, 2014)
(96.-97. kép)

A szauna egy művészeti fesztiválra készült, amely egy elhagyott gyár területén rendeztek. A Modulorbeat kollektíva ötlete a felszámolt gyár téri világához kapcsolódik, a munka és a pihenés együttesére reagál. Az objektum előre gyártott beton elemekből áll, amit a bányák aknáihoz használtak egykor. A szauna egy függőleges tengelyre van szervezve, alul egy zárt medencetér van, felette a szauna, és a szauna felett a pihenő tér. A betonon keretek eltolásával alakul ki a bejárat, alulról lehet bebújni, illetve a fény a kialakult réseken jut be a belső térbe. A pihenőteret egy nyitható polikarbonát ablak zárja, ezáltal a torony kilátóként is működik.

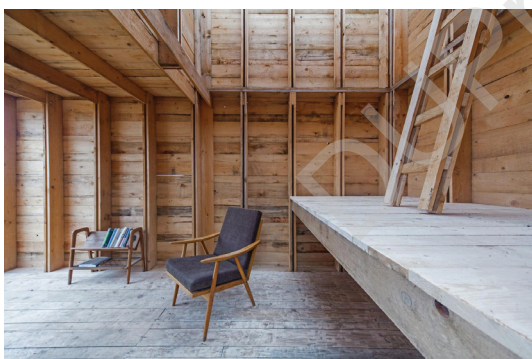

HELEN & HARD - Erdei fészek (Norvégia, 2020) (98.-101. kép)

Az Odda feletti Hardangerfjord körüli meredek erdős domboldalon két ugyanolyan faház található. Az építészeti koncepció sajátos válasz a hely domborzatára és növényvilágra. A természetből elválaszthatatlanul kialakított faházak 5-6 méterrel a talaj felett vannak felfüggesztve, és egy acél gallérral rögzítve egy élő fenyőfa törzséhez. A norvég fenyves meghatározó táji-karakterére reagál az élő fára applikált erdei-lak. A lebegő építményhez egy híd vezet, ami egyben a vízszintes rögzítése is a háznak, tartószerkezeti szerepe van, mint az acél huzaloknak, amik a fára „csatolt” acél gyűrűt tartják, merevítik. A fa törzse szabadon tud nőni, nem érintkezik a gyűrűhöz, sem a többi felmenő szerkezethez. A gerinc körül a teret kettős rétegelt lemez bordák alkotják radiális alakban, amelyek meghatározzák a zárt teret. Az acél gyűrűről, mint a fa ágai, bordákra ágaznak, ezek már fagerendák. A teherhordó bordák mélysége a fészek körüli szigetelőréteggént működik. A kabin kívülről fenyő zsindelyből készült védőréteggel rendelkezik, amely idővel összeolvad a környező erdő természetes patinájával. A helyiséget belülről fekete éger panelek borítják, ami kifinomult, meleg hangulatot kölcsönöz a térnek.

Yan Tirpekl - Határmenti menedék (Cseh Köztársaság, 2017) (102.-104. kép)

A menedékház egy kísérleti faépítmény, amely egy egykori betonbunker tetejére épült Csehország és Ausztria határához közel. Ezek a kis erődök a csehszlovák határok mentén épültek a második világháború előtt, a náci Németország elleni védelemként, de soha nem használták őket. Több ezer ilyen bunker maradt még a cseh és a szlovák tájban. A vita, hogy mit kezdjenek ezekkel a funkció nélküli betonbunkerekkel, továbbra is érzékeny téma a társadalomban. A koncepció ezért szól az ideiglenességről, ezért épült könnyű faszervezetből, amely könnyen eltávolítható, és minimálisra csökkenti a bunker átépítését. A táj jellegéből adódott az építmény függőleges kialakítása. Az épületnek két nagy ablaka van – az egyik keleti fekvésű – az osztrák határra, a másik pedig a legközelebbi falu templomára néz. 12 m²-es alapterületű tér a szintek kialakításnak, és a nagy tetőtér ablaknak köszönhetően tágas teret eredményez. A kivitelezés alapelve az volt, hogy minimálisra csökkentés a kivitelezéshez szükséges anyag-, költség- és időigényt. Az épület nagyon egyszerű, kézi munkával, csak közönséges eszközökkel, különleges technológia nélkül megépíthető. Az építési folyamat logisztikája miatt az óvóhelyet először egy családi gazdaságban építették fel, majd szétszedték és a 200 km-re lévő helyszínre szállították, ahol újra összeszerelték. Az épület menedékként szolgál, és meg egyezés után bárki tartózkodhat ott.

NASO – José Ignacio Vargas – Ház (Mexikó, 2020) (105.-107. kép)

A Casa Martha a híres régészeti és turisztikai helyszín, Malinalco, valamint Chalma, Mexikó egyik legfontosabb zárandokhelye között található. A területet 2017-ben földrengés sújtott, többek között az áttevezett ház is áldozatul esett a katasztrófának. A Casa Martha-ban a szülők és két 40 év körüli gyermekük él. Az idő anyának járási nehézségei vannak, az apa pedig vakságban szenved, és ezek a tények inspirálták Naso megközelítését, és a ház tervezésének kiindulópontját képezték, ami három alapötletet eredményezett: először is jól átlátható, funkcionális tereket kell létrehozni, másodszor a szülők és a gyermekek közötti interakció és együttélés előmozdítása, ugyanakkor a magánéletük tiszteletben tartása, végül a telek elhelyezkedéséből adódó közlekedési rendszer átgondolása, mivel az épület egy dombon áll az egyik oldalon, míg a másikon sík területen fekszik. Elhatározták, hogy az új házat az előzővel azonos helyre építik az akadálymentesítés érdekében. Ebből alakult ki a téglalap alakú földszint, amelyen belül a közös használatú terek találhatók: konyha, étkező, fürdőszoba, és az épület két végében a két hálószoba, egy kisebb, és a szülői háló. A szülői háló ajtaja egy vonalban van a fürdőszoba ajtajával, lehetővé téve a közvetlen átközlekedést minden akadály nélkül. A ház magja tolóajtókkal teljesen kinyitható, és ez nem csak a külső teret integrálja a házba,

hanem egy nagy verandaként is funkcionál. A második szinten található harmadik helyiség önálló lépcsőn közelíthető meg, így nagyobb önállósággal rendelkezik, és teraszként is használható a főépület teteje. A felső szint tömegformálása, a betonboltozat, utal a tradicionális helyi építészetre. A harmadik hálószoza elszeparálása a ház többi részétől lehetőséget kínál arra, hogy kiadható legyen.

DUPress

DELÉS

Wee Studio – kertilak (Kína, 2016)
(108.-110. kép)

A faház egy kis nyár- és galagonya-erdőben található, a Wuling-hegy lábánál, Miyunban, Pekingben. Az épületnek három része van, egy nyitott fedetlen terasz, és két különálló poliéder, amelyek funkciója a teázó és a fürdőszoba. A domb aljáról közelítve az egybeolvadó két gondosan formált, geometrikus tömeg lebeg a tájban. A padlószint el van emelve, a teraszra fel kell lépni. Ez az ellebegtetés szép kontrasztot eredményez, ugyanis a forma a kősziklára utal, ami ez esetben könnyű, légies. A tea-ház nyílásai tudatosan komponáltak: az északi ablak beengedi a tájat, míg a nyugati oldalon a kis ablak az erdőre irányítja a tekintetet. A tér alapterületéből adódóan elég szűk, emiatt került be a csúcsot felnyitó tetőablak, hogy felfelé táguljon a tér. Az építmény tartószerkezete acél váz, burkolata előre gyártott fa szendvicspanel.

Rintala Eggertsson + NTNU-szállás
épületek(Norvégia, 2017) (111.-114. kép)

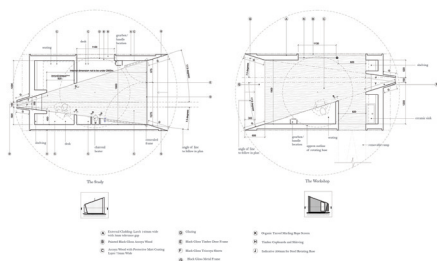

A tervezők előzetes lépésként a projektet több kisebb részekre osztották fel. Az építési területet alapos vizsgálatnak vetették alá, amelyet az NTNU (Norvég Tudományos és Technológiai Egyetem) építészhallgatóival közösen végeztek, és ez szolgált a koncepció alapjául. A tájba való szerény beavatkozás az építési folyamat fontos alapelveként emelkedett ki. A moha és más szárazföldi növényzet hozzájárul Fleinvær természetes pompájához. Ha az építés során a fauna sérül, évtizedekre lesz szüksége, hogy visszanőjön. A sziget a sirályok és tengeri madarak fészekrakó helye is. A természeti környezet iránti aggodalom tükröződik a kisleptékű épülettömegeken, és azok gondos terepviszonyokhoz való igazításában, a lábakra állításban, önmagában abban, hogy több kisebb építmény mellett döntöttek. Az épületek minimális talajszinttel való érintkezése az épületek eltávolítását is lehetővé teszi a természeti környezet jelentős károsodása nélkül. Az építészeti program összetett, több különböző funkciónak kellett teret találni. A szauna a tengerparton található, és a hajóval érkezők számára ez az első látvány-elem. A régi dokkban lévő egykori várótermet az éjszakai vendégek fogadására újjáépítették, és egészségügyi funkciókat lát el. A területen felfelé haladva négy kis hálóegység található. A telepítés fontos eleme az épített ösvény, ami összeköti a tereket, ez vezet el a koncertteremig és a menzához, melyek nem haladják meg az 50 m² együtt.

Feilden Clegg Bradley Studios-Obszervatórium (Egyesült Királyság 2014) (115.-118. kép)

THE OBSERVATORY: PLANS

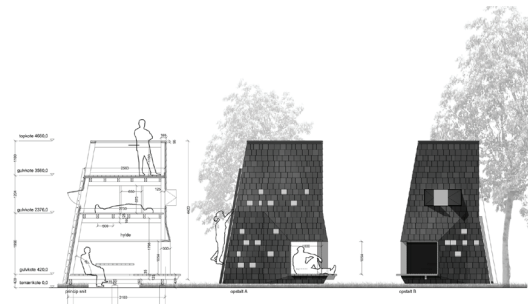
A két tömegből álló épületegyüttes funkciója művész-stúdió és műhely. A terv egy pályázati felhívásra készült, amiben a kiíró olyan kérdésre kereste a választ: mivel lehet ösztönözni a művész és a közönség közti interakciót, lehet-e építészeti eszközökkel ezt segíteni. Az FCBStudios építészeti a privát és nyilvános terek variálhatóságában kereste a választ, a belső és a külső terek összemosásának lehetőségében. Fontos volt számukra, hogy két teret hozzanak létre, ahol az egyikben a művész alkot, a másikban bemutatja az alkotásait, és ezek a terek téri-kapcsolatba kerülhessenek egymással. Ebből született a forgószerkezet ötlete, hogy a két-két tömeget egy-egy tengely körül forgatni lehessen. A kabinok belső és külső megformálását a táj geometrikus karaktere, és egy 15. századi festmény (Szent Jeromos dolgozószobája) ihlette, amiben a néző egy keretezett térbe lát bele. Ezek a keretezett látványok dominálnak a belsőben, megnyíló és szűkülő terek, amiket a mozgíthatóság miatt szabadon lehet komponálni. A két tömeg között sokféle átmeneti tér jön létre szintén a forgathatóság miatt, funkciójuk ezáltal változik: közösséget befogadó külső tér, vagy éppen az alkotó privát tere.

Aires Mateus – Kabinok (Portugália 2013)
(119.-122. kép)

A tóparton álló két kabint négy darab eltérő padlómagasságú stég kapcsolja össze. Az egyikben egy háló, egy zuhanyzó és mosdó, a másikban egy kis étkező és konyha található. A két tömeg egymás felé fordul, a táj felé nyílik meg nagy kitartható ajtókkal. Más nyílás nincs az építményeken. A háló zárt, csak a zuhanyzó nyit a külvilág felé, az étkező teljes egészében kinyílik a tájra. A kabinok és stégek újrahasznosított kezeletlen fából készültek, az időjárás változtatja a fa színét. A zárt tömegek formáltak, a belső tér határozza meg formájukat.

LUMO Architects - Menedékhely (Dánia
2015) (123.-126. kép)

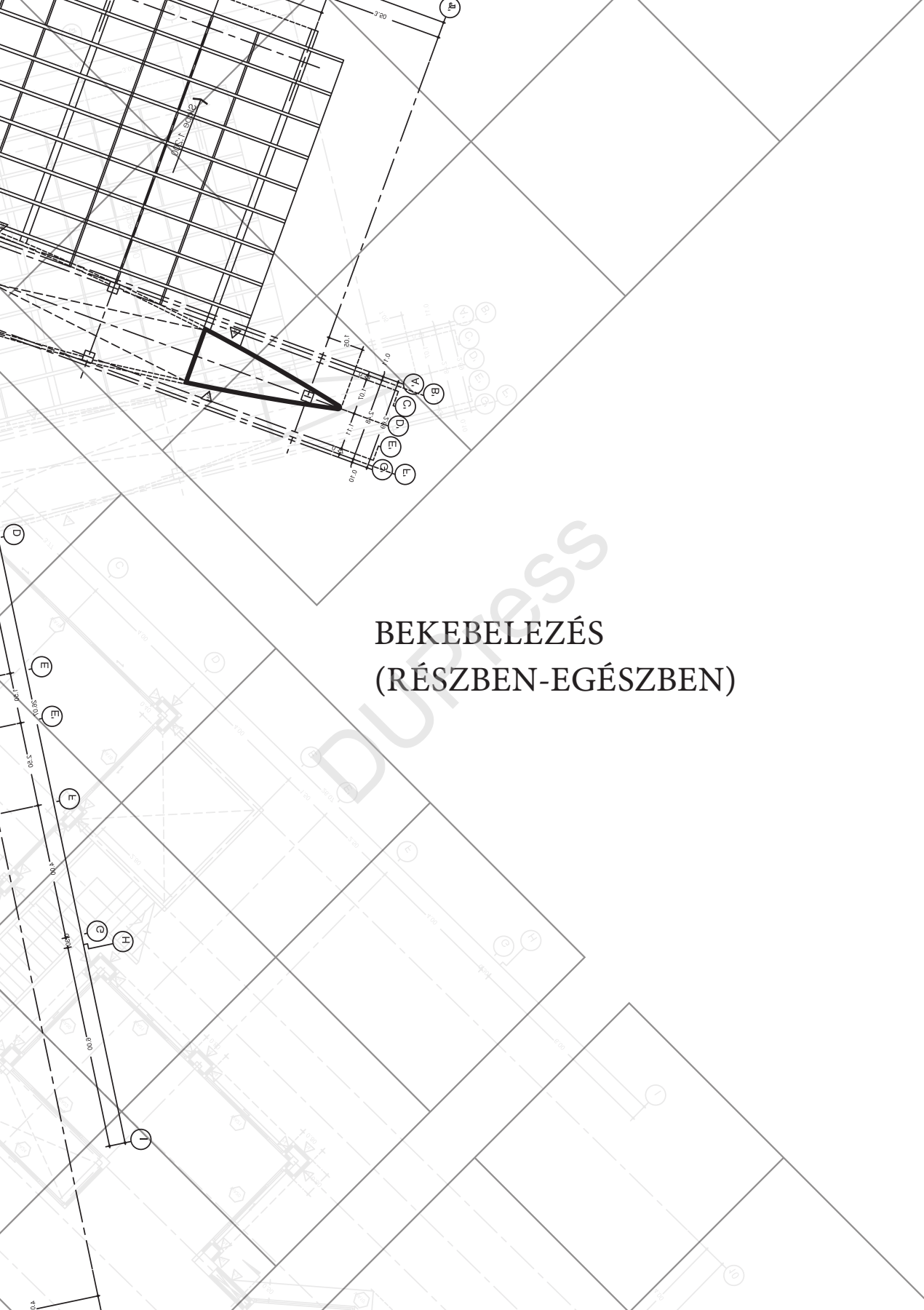

A természetvédelmi területen 50 db menedékházat hoztak létre. 5 típusból áll a beépítés: egy 3 szintes 6-7 fős szállásépület madárvizsgálóval a tetején, egy 3-5 fős szállásépület szaunával, egy 2 fős egyszintes menedékház, és egy kiszolgáló épület. Ezek kombinációja adja az elszórt beépítést. A menedékek aszimmetrikus testekként jelennek meg, szögletes vonalakal, és feketén pigmentált fakátrányolajjal kezelt nagy faforgács borítja őket. A kör alakú nyílások biztosítják a kilátást a környező természetre és az égre, a nagy felnyitható felületek a külső térrel való kapcsolatot hozzák létre. A tájban elszórt formák karakteresen válnak el a környezetüktől.

Atelier Vens Vanbelle – vendégház (Belgium, 2019) (127.-130. kép)

Egy meglévő ház bővítésével bíz-
ták meg az építést, hogy tervezzen
vendégek számára szállást, és egy kis
mozi termet. A régi épület nappa-
lijából egy föld alatti folyosón lehet
a mozi terembe jutni, ami félig a föld
alatt található, fény csak a kis csiga-
lépcsőn át jut le. A vasbeton szerke-
zetű alsó szint felett faszerkezetű épít-
mény áll. A kertből a látvány olyan,
mintha egy faház lenne mindössze
a bővítmény, ami a meglévő épület-
től külön áll. A teret úgy tervezték,
mintha egy fabarlang lenne: teljes
egészében laminált fából épült, la-
pokból, amik egymásra terhelnek.
Ezek a lapok szolgálnak padlóként,
falként és mennyezetként, valamint
az egész belső teret ez a rendszer ha-
tározza meg: konyhapult, könyves-
polc, pad, lépcsők, sőt az ágy is ebből
épül. A vendégház két kerek ablakkal
rendelkezik, amelyek közül az egyik
a kertre, a másik a kastélyra néz.
A csigalépcsőn még egy szintre fel le-
het jutni. Ebben a világítótornyoknak
látszó csúcsban egy szabadtéri zuhany
is élvezhető, miközben a vendég meg-
érinthesi a környező platánok koroná-
ját, vagy kiléphet egy teraszra.

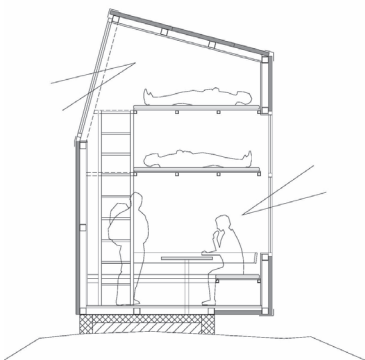
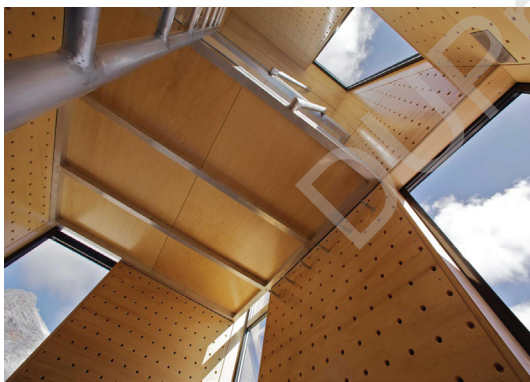
BEKEBELEZÉS
(RÉSZBEN-EGÉSZBEN)

Arrhov Frick – lakókabin (Svédország, 2016)
(131.-133. kép)

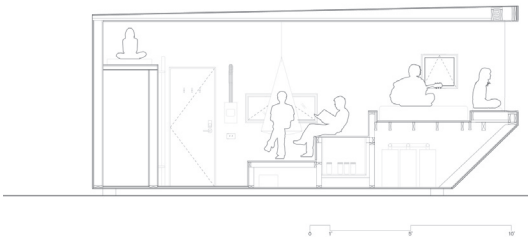
A nyaraló telepítését és térszervezését a racionalitás jellemzi. A meredek, sziklás lejtőre emelt épület filigrán fa lábakon áll. A faszerkezet mellett szólt a minimális környezeti beavatkozás, a gyors kivitelezhetőség. Az épület négy funkcionális egységre bontható. Az első: a feszesen szerkesztett bejárati front, amelyben helyet kapott egy kis háló, mosdó és konyha, a második: a kétszint-magas, három oldalról teljesen megnyitott nappali, a harmadik: a tetőtéri vendégszoba, amit létrán lehet elérni, és a negyedik: a polikarbonáttal fedett, nyitott terasz. Azok a terek, ahol kevés időt tölt el a használó, zártak, ahol sokat, azok maximálisan nyitottak. A terek átláthatóak, terasztól befelé haladva a fény intenzitása átmenetekben csökken.

Miha Kajzelj – menedékház (Szlovénia, 2009)
(134.-137. kép)

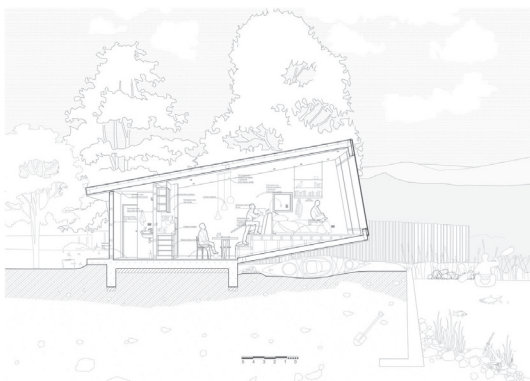
A 6 m² alapterületű, 4,5 méter magas objektum egy, a hegymászóknak fenntartott menedék, amely 6-8 férőhelyes. Az építmény, mint egy tereptárgy magasodik a tájban. Egy kis beton alépítmény készült a helyszínen, a kabint előre összeszerelve helikopterrel szállították a helyszínre, és csak rögzítették az alaphoz. A belső tér fűtetlen, de hogy jól használható legyen hidegben is, átgondolt épületszerkezeti kialakítással rendelkezik, rendkívül energiahatékony. Külső héja alumínium szigetelő panelekből áll, amelyek megakadályozzák az emberi testből származó hő távozását. A belső héj perforált fa lemezből épült, amely a test nedvességet viszont elszívja. A belső tér 3 szint magas kürtő, így az étkezőnek is használható alsó szint hűvösebb, felül, az alvó-szintek melegebbek. A alsó szint embermagas, feljebb a fekvő emberre vannak kalibrálva, a bútorként behelyezett ágyak osztják csak a teret. A belső tér minden oldalról magas nyílásokkal osztott, részben a látvány miatt, részben az energiaháztartás miatt. A kompakt belső térszervezés egy minimális alapterületre szerkesztett, jól használható menedéket eredményez.

Addison Godine, Rachel Moranis, Wyatt Komarin - búvóhely (USA, 2015)
(138.-141. kép)

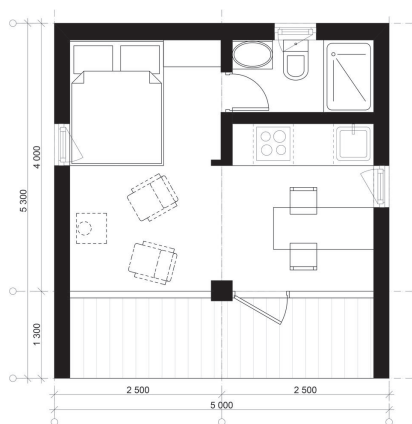
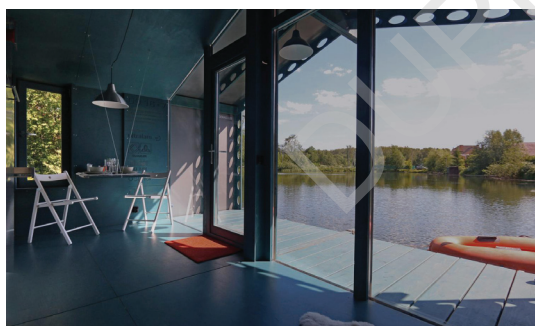
A lakókocsi méretű és formájú nyaraló változatos térhasználatot kínál lakóinak. A belső tér egy jól megtervezett egy légterű bútor, ahol a konyhapult ülőhely lesz, a padló étkező asztal, vagy éppen fekvőhely. A kabin tartószerkezete acél vázból készült, minden részletében előregyártva, beleértve a burkolatot, belső bútorokat. A kabin formáját a szállíthatóság határozta meg, az épület a helyszínre lett vontatva.

Arce & Westmeister – Folyóparti kabin
(Chile, 2019) (142.-145. kép)

A folyópartra szerkesztett nyaraló formai megoldása arra a megrendelői kérésre válasz, miszerint legyen minél közelebb az épület a folyóhoz. A folyómeder épített támfalához túl közel nem lehetett építkezni, ez a kötöttség nagyjából kijelölte az alapozás helyét, és megadta az ötletet ahhoz, hogy a szerkezet konzolos legyen. A kiemelés egyfelől direktebb vizuális kapcsolatot eredményezett – a hálótérből csak a víz szintje látszik-, másfelől a kiemelés alatt kialakuló tér kiváló helynek bizonyult a kenuk tárolásár, így nem kellett plusz tárolót építeni. A belső tér a mosdót leszámítva egy légtér, egy bútorszerű konyha-étezővel, és a megemelt szintén bútorként értelmezhető hálóval. A kis alapterület ellenére a belső tér a nagy megnyitás és az egybefolyó tér miatt tágas. A külső forma, a sötét színével pont annyira tájba illő, mint egy szikla a folyó partján.

BIO Architects – Modulház (Oroszország,
2016) (146.-149. kép)

A DD16 egy moduláris kompakt ház prototípusa, amely szélsőséges körülmények között történő telepítésre készült. A ház 2 modulból áll, amelyek előregyártással készülnek. A prototípust a tervezők turisztikai terméknek szánták, ami megvásárolható. Szerkezete eltér a hagyományos építési technológiával megépíthető házak szerkezetétől, mivel minden részlete előregyártva készül. Az első prototípust vízben tesztelték, a legextrémabb természeti környezetben. A belső teret a minimális térszükségletek adják: egy mosdó, konyha, mint bútor, egy hálófülke és a nappali tér. A belső tér kialakítása homogén, a használt anyagok egyneműen, ettől az egész belső olyan, mintha egy nagy bútor lenne. A házban autonóm rendszereket használnak – napenergiát az áramhoz, a tóból származó vizet és a bio WC-t. A szerkezet könnyen adaptálható más körülményekhez. A házat jelenleg bérbeadási formában tesztelik a DublDomClub egésze alatt.

SALT Siida workshop - nomád-kabin
(Norvégia, 2014) (150.-153. kép)

Ez az ideiglenesnek mondható objektum egy workshop keretein belül épült fel. A tervezők a nomád-lakhatás kérdéskörét vizsgálták, milyen minimális terek szükségesek ahhoz, hogy aludjunk, a szabadban főzzünk. Ezek a fadobozok, amelyek az alvó- és ülőhely optimális méretére lettek kialakítva, a tűz körül helyezkednek el alvómenedékként, új lehetőséget kínálva az együttlétre. A tűz a tradicionális nomád életforma szervezőereje, helye a sátrakban mindig középen volt. A hagyományos és kortárs építészeti kölcsönhatása ez. A menedéket átmenetinek, könnyen szállíthatónak, bővíthetőnek vagy tömegterméknek szánták. Az épületrendszert mindössze két moduláris doboz felhasználásával áll össze. Tizenhárom doboz áll egymáson, aminek összeállításához csak kézi munkaerőre van szükség: csavarokkal és hevederekkel rögzítik egymásra, elérve a 4,80 méteres magasságot, így akár 12 embert is befogadni képes. A dobozok a modularitás miatt szabadon kombinálhatók, ez adja a tér játékoságát.

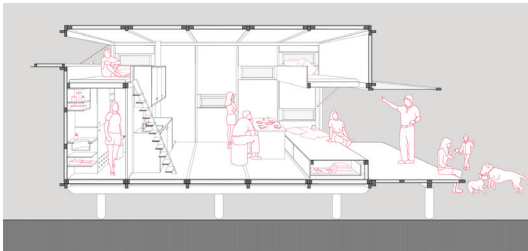
Duquemotta Arch. – Astronomical Hotel
(Chile, 2011) (154.-155. kép)

A terv alapkoncepciója az égre és tájra hangolódásból ered. A területen több csillagvizsgáló is található, az apartmanok látogatói nagyszámban csillagászok. A lábakra állított épületegységek emiatt két irányba tájoltak: oldalra a hegy és völgy felé, és határozottan az ég felé. Ez a feltekintés formailag is megjelenik az épületen: a tetőablakot rejtő forma, mint távcső magasodik felfelé. A kompozíciónak fontos eleme a szintén kiemelt, formailag kihangsúlyozott fedett-nyitott terasz. A belsőterek funkcionálisak, minimális helyigényű kiszolgáló blokkal egy nagy térben van elhelyezve minden.

SO? Architecture&Ideas - kabin
(Törökország, 2018) (156.-158. kép)

A természeti elemek változatosságára az építészet valamiféleképpen mindig reagál. Infrastruktúrával nem ellátott terület esetében ez a kihívás halmozottan jelen van, a tervezés meghatározó szempontja lehet a természettel való kapcsolat mibenléte. A török-görög határon fekvő faluban található épület az évszaktól függően drámaian változó időjárási viszonyokkal néz szembe. Egy meleg esős délutánon a hosszúkás ablak tetővé válik, kihajtható, miután a rétegelt lemez szendvicspanel homlokzati elemet lehajtottuk, amire így rá lehet feküdni, mintha egy teraszon heveredne le a lakó, és a polikarbonát tetőn át lesheti az eget. Egy viharos éjszakán az ablakot és a homlokzatot is lecsukják, és a teljesen laminált fa szerkezetből, szigeteléssel készült kabin olyan lesz, mint egy vitorlás az óceánban. Ezeket az átalakításokat a használó végzi el manuálisan, ergo saját maga alakítja a tereket az adott időjárási viszonyok szerint. Mind külső megjelenésében, mind belső kialakításában a kabin egyszerű, bútorszerű, minden négyzetméter ki van használva.

Assistant – Játsszótér (Japán, 2013)
(159.-161. kép)

A Yamaguchi Művészeti és Média-központ (YCAM) előterének hatalmas pázsitján Megumi Matsubara és Hiroi Ariyama, az Assistant japán építésziroda két pavilonját tervezett, ahol a gyerekek nyáron játszhatnak. A YCAM profilja az IT-alapú média-technológia, így a tervezők a klasszikus építészeti atmoszféra teremtmés mellett a média atmoszféra-teremtő lehetőségeivel is éltek. A pavilonok mindegyike kör alakú kerttel rendelkezik, amelyben különféle elemek keverednek; a nap, a föld, a levegő, a vizuális képek és a hang. A kör alakú forma felhívítja az irányérzéklet. Mindkét pavilon egyaránt tartalmazza az űrt inverz módon: az egyik a középpontban tartja az űrt, míg a másikat az űr veszi körül. Ezek a terek fogadják be a szelet, és hozzák be a fényt, fokozva a gyermekek figyelmét az őket körülvevő finom természeti jelenségekre. A körbezáródó gyűrű egy hártya, amin átsejlik a külvilág. A hártya és a fedett-nyitott centrikus tér között kialakul a zöld udvar, amit futópályaként is működik. A másik formában egy geometrikus, nyitott mag áll a centrumban, így ez is egy udvar, de már egy klasszikus patio.

MyAn Architects - otthon és iroda (Vietnám, 2017) (162.-165. kép)

Természeti környezetben tervezett a tajvani építésziroda egy összetett funkció-párost. Az épületnek egyfelől teljesíteni kellett az otthon fogalmához kapcsolódó követelményeket, úgymint otthonosság, meghitt terek, stb., másfelől ideális környezetet kellett teremtsenek a több ember munkahelyéül szolgáló térnek. Ez a kettősség egyszerre van jelen, és olvad eggyé az épületben. A köztes nyitott terasz szétválaszt, ugyanakkor térileg összekapcsol. Az alaprajzi szögtörés elválaszt, ugyanakkor a választott egyenmű struktúra ennek elveszi az élet: összemos. Míg az egyik térrészben csak lakás található, addig a hosszabb térstruktúrában lakó és munkahely vegyesen van kiosztva.

EGYSZEMÉLYES ÉS KÖZÖSSÉGI TÉR, MINT ALAPEGYSÉG HORIZONTÁLIS SOROLÁSA

Amint azt az előző fejezetnél szükséges volt megjegyezni, itt is erre kényszerülünk: az értelmezési rendszer bevezetésével könnyen érhet bennünket az a vád, hogy kilúgozzuk a térbeli struktúrák végtelen halmazát. Az ok magyarázata ugyanoda vezet vissza, amiről már szó esett, így az indoklásra nem pazarolunk időt. De mielőtt átvesszük a rendszer elemeit, nézzünk rá az áhított térbeli struktúra alapegységére immár úgy, hogy az előző fejezet alapján megismertük annak összetevőit, a terek viszonyát.

Nyilvánvaló, egy ilyen alapegység sokszorozása nem képzelhető el úgy, hogy ne feltételezzünk valamiféle kötőanyagot, ami ezeket átjárja, összekapcsolja. Továbbá nem képzelhető el úgy, hogy az alapegységet ne variálnák, ne határoznánk meg akár méretbeli különbséget vagy használati eltérést. Tehát semmiképpen sem arról lesz szó, mint mondjuk egy kosár alma esetében, amikor így vagy úgy egymásra halmozzuk a gyümölcsöket. Triviálisnak tűnhet a sokszorozási eljárás, de majd látni fogjuk, összetett folyamat, építészeti kihívás, ha jól járunk el, összetett térbeli rendszert eredményezhet. Az alapegység az egyszemélyes és közösségi tér konglomerátuma, ami a döntési fánk belső csúcán áll, és majd ez variálódik tovább.

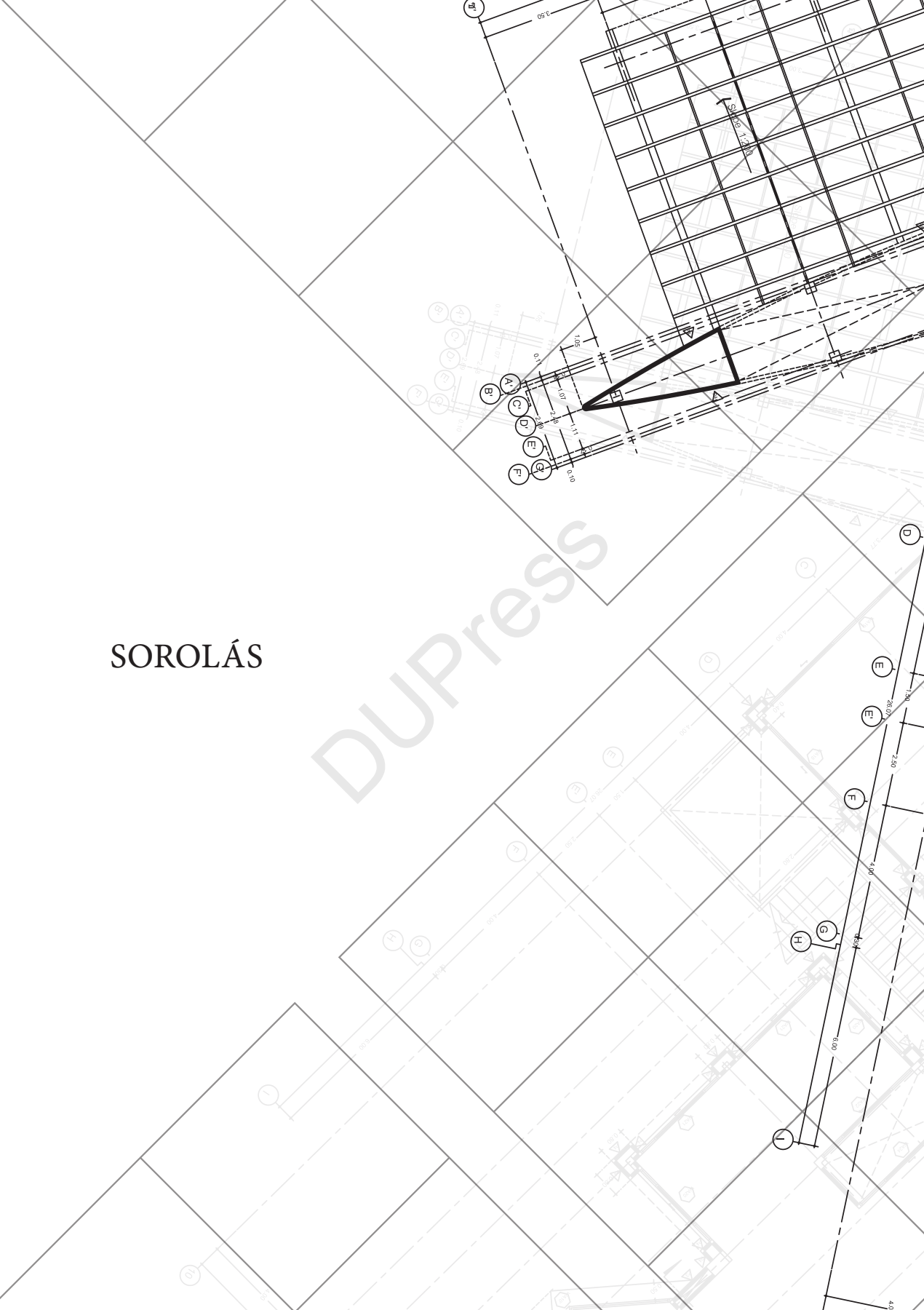
Első kategória a sorolás. Terek egymáshoz illesztése sokféleképpen történhet még akkor is, ha a sorolás szabályai szerint járunk el. A belső tér összetetté válik, kialakítható a terek között hierarchia vagy éppen az ellenkezője. Az addíció nem jelent primitív eljárást, sőt. Ha a tömegforma variálódik, de mondjuk az alaprajzi elrendezés nem, már egy teljesen más térbeli helyzetet teremt a tervező. Ha az alapegység úgy sorolódik, hogy annak pozíciója, iránya változik, ismét egy más, merőben összetett tér áll elő. A módszer ismert, alkalmazott, a téri változatok száma kimeríthetetlen.

Második kategória a befoglalás. Pontosításra szorul a kifejezés és magyarázatra. Ez ide tömörített példákról elmondható, hogy összetettségük részben abban áll, hogy a sorolás nem szimplán egy x tengely mentén történik, hanem bejön egy attól eltérő tengely (y), amin két akár három irányú sorolt tér-rendszert eredményez. Továbbá megfigyelhető, legtöbb esetben ezek a terek egy jól lehatárolt formán belül variálódnak, azaz „befoglalják” a lehatárolt területet. Nyilván formailag ez nem csak azt jelenti, hogy az épület egy egzakt forma vonalát követheti le, gondoljunk csak a strukturalistákra, konkrétan Aldo van Eyck amszterdami árvaházára. Viszont úgy érezzük, ezt a valamin belül létrejövő rendszert, más tervezési eljárás szüli, valamiféle fordított térképzés, amikor van a nagy egész, és azon belül strukturalunk. Nem véletlen, hogy ez az eljárás már nagyon közel kerül a következő csoporthoz, ahol a struktúraképzés lesz a módszer, de mégsem ugyanaz.

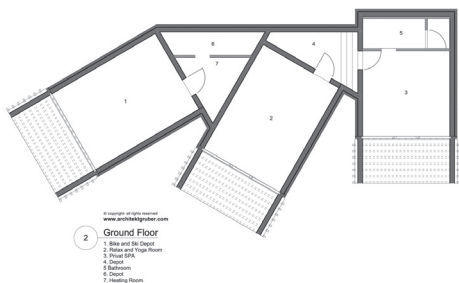
Harmadik kategória a struktúraképzés. Az építészetben ismert tervezési módszer a terekkel megalkotott struktúra létrehozása. Ennek összetettségi foka a legmagasabb, a kialakult tér a legváltozatosabb. A struktúra elemei a lehetnek a funkciót tömörítő terek, közlekedők, átmeneti terek, fedett-nyitott terek, udvarok. Ezek variálásával hozunk létre egy saját szabályrendszerrel rendelkező struktúrát. Ezek a rendszerek általában nyitott rendszerek, legtöbb esetben szabadon folytathatók, mint egy szőtt fonalai, nincs kezdetük és végük.

DUPress

SOROLÁS

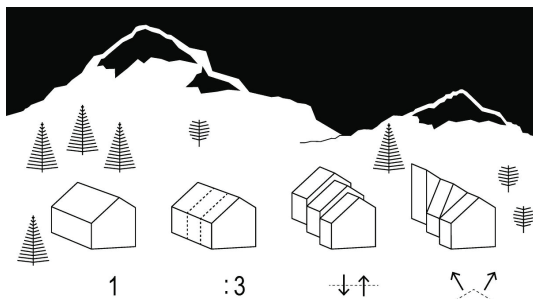
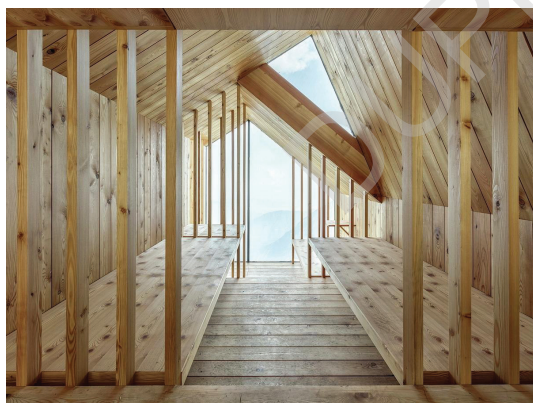
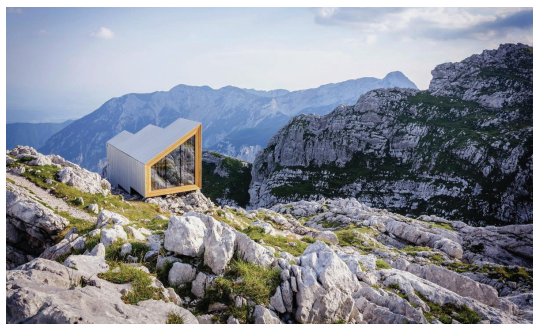

Andreas Gruber Architect - lakóház
(Olaszország, 2019) (166.-169. kép)

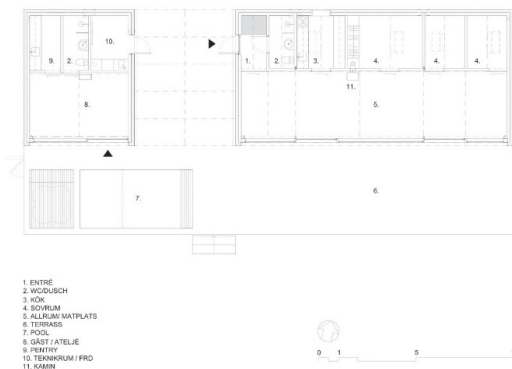
A legyezőszerűen kitért épülettömeg 3 db önálló apartmant rejt. A lejtőre illesztett épület 3 szintes, viszont a terepadottság miatt felülről érkezve 2 szintesnek mutatja magát az épület, és szétválík a 3 egység. Ezzel szemben alulról érzékelhetővé válik az alsó szint összetartozása. A földszint terei teraszokról közelíthetők meg, és nincs direkt (belső) kapcsolatuk a két fenti szinttel. Az épület tömegsorolása leginkább a földszinten érvényesül, ugyanakkor térbelileg nincs sehol áthatás. Az építészeti szándék egyértelműen a lépték optimalizálása volt: a viszonylag nagy alapterület ellenére kis méretű tömegek létrehozása.

OFIS Architect, Harvard Student -menedék
(Szlovénia, 2015) (170.-173. kép)

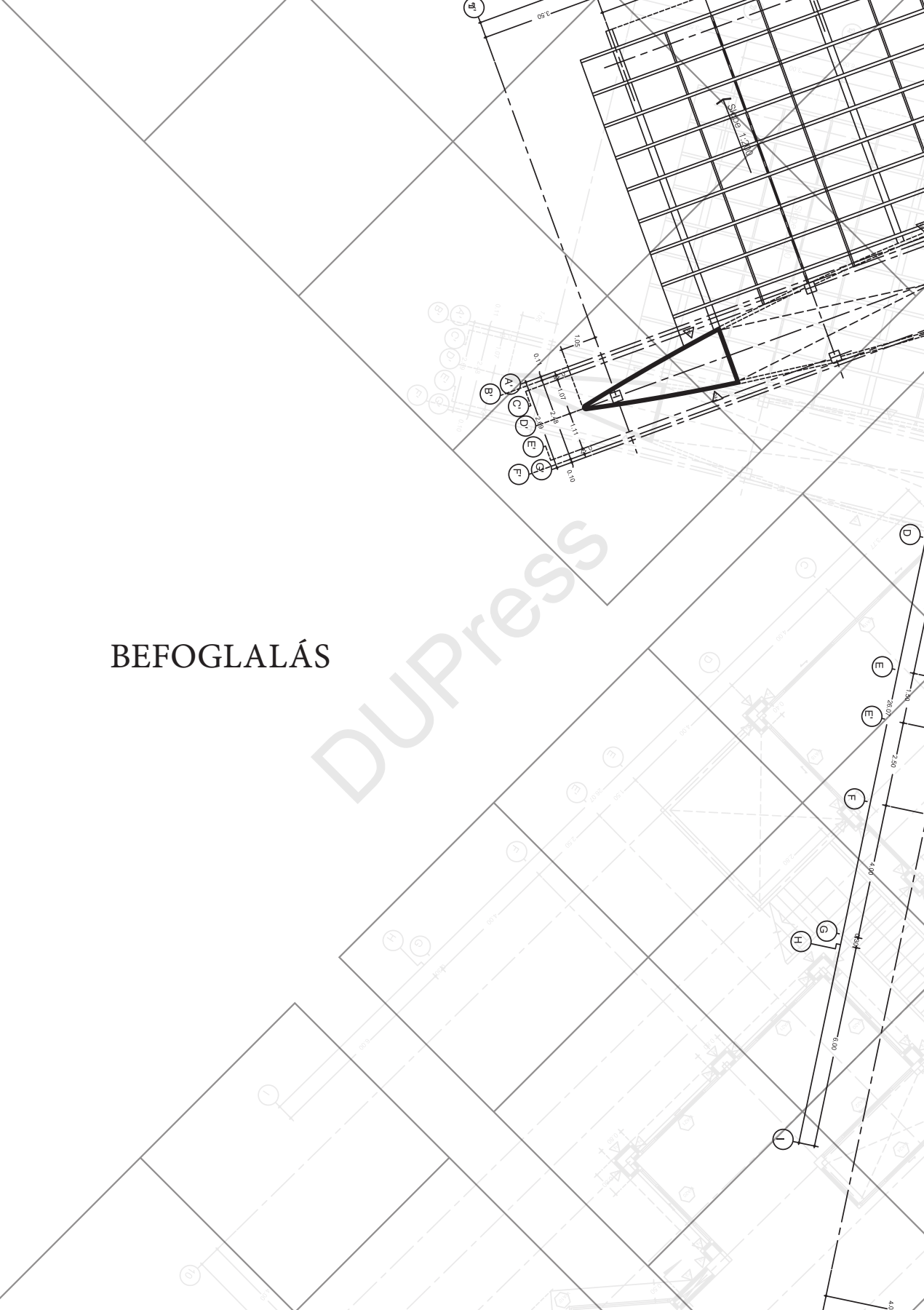
A hegycsúcsra telepített menedék-ház három modulból áll, egyrészt a megépíthetőség miatt (szállítás), másrészt a terek funkcionális sorolhatósága miatt. Az első modul a bejáratú tér, a második az étkező-pihenő tér, a harmadik az emeletes hálótér. A tömegforma transzformálásával ez a három egység formailag is kirajzolódik, mintha nyomon követhető lenne a hagyományos alpesi ház tetőformájának átalakulása. Az egységek külön-külön szállíthatók, a helyszínek „csak” össze kell kapcsolni azokat. A menedék két oldalról nyit a táj felé, emiatt a két rövidebb oldalról nézve házszerű, míg oldalról belesimul a tájba, inkább mint táji-elem érvényesül. A terek változatosságához hozzájárul a fény váltakozása, az eltérő méretű és arányú bevilágítók, amelyek a forma tördeléséből állnak elő.

Tham & Videgard – lakóház (Svédország,
2012) (174.-177. kép)

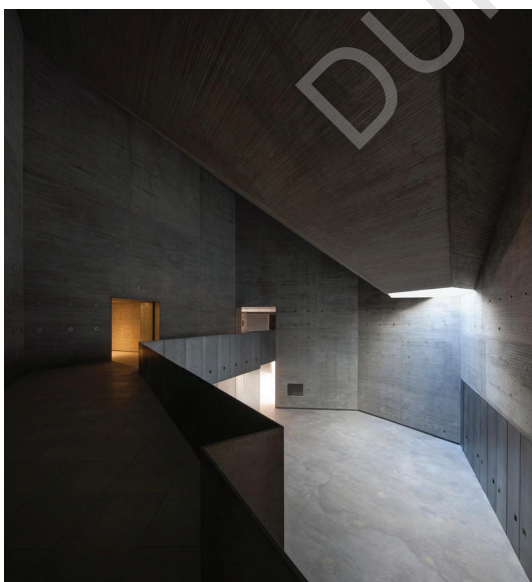
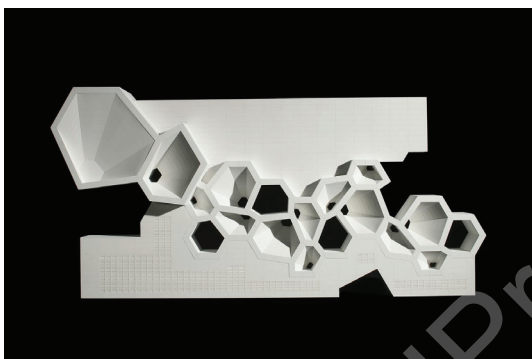
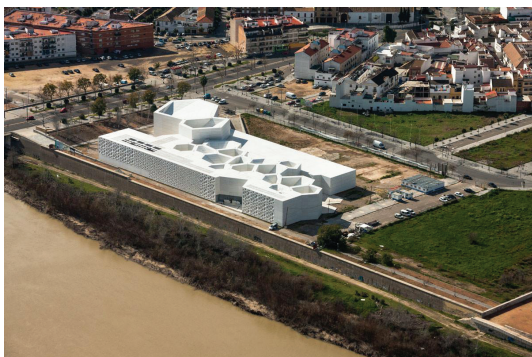

A stockholmi szigetcsoport egy szigetére tervezett lakóház szép példája annak, ami egy egyszerű térsorolásból következhet: áramló, változatos tér jön létre. Ráadásul a lakóház hármas traktusú egysége még hosszirányban is tagolt, így a változó belmagasságú, hosszú nappali tér mögé szervezett kiszolgáló terek tovább gazdagítják a létrejött tér-világot. A kiszolgáló rész hol kétszintes: emeleti hálók kaptak helyett felül, hol egyszintes. A nappalit egy elhúzható fal választja el a többi helyiségtől. Ez a belső tagoltság az egész épülettömegben érvényesül: a vendégház önálló, már-már leszakadó tömegét a fedett-nyitott tető köti össze a hármas tömegosztású lakóházzal. A vonalszerű tetővezetés egy kompozícióként hat.

BEFOGLALÁS

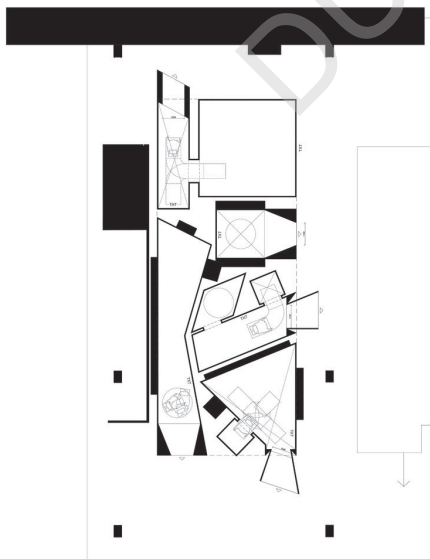
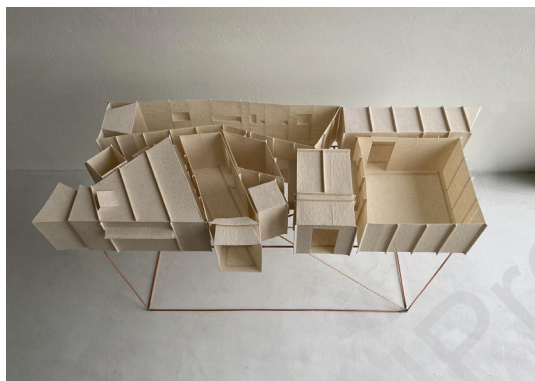

Nieto Sobejano Arquitectos – Kulturális Központ (Spanyolország 2013) (178.-180. kép)

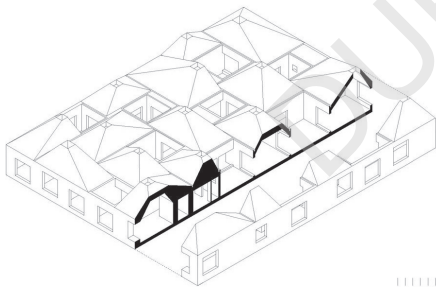
A Cordobában még mindig jelen lévő spanyol-islám kultúra visszhangjaként is olvasható az épület. Formanyelve, téri világa, már-már ornamentikája mind-mind ennek a kultúrának a sajátos átértelmezése. Az épület szorosan kapcsolódik a helyhez, egy távoli emlékhöz, ahol minden tér egyedileg formálódik, átalakul, kitágul, így fogadva be eltérő használati módokat. A téri koncepció az iszlám mesékből merít, melyek szerkezete egymásba forduló: egy történetben egy másik történet rejlik, abban egy következő, a végtelenségig. Ezt a struktúrát egy ismétlődő geometria mintájának foghatjuk fel, ami egy hatszögletű alakzathoz indul ki, permutálódik, majd kibomlik. Ennek a belső növekedésnek-bomlásnak egy-egy határa van, melyek szabályosan zárják az épületet, megteremtve a kiszolgáló tereket. A térsorolás miatt az épületnek nincs központja, vagy értelmezhetjük úgy, hogy sok központi tere van. A hatszögletű terek több szint magasak, jellemzően felülről nyitottak, kürtők, sajátos negatív boltozat-értelmezések. A nyílások következetesen vagy perforált felületként jönnek létre, vagy a formából következő résekként.

SAGA Architects – Kiállítás installáció
(Moszkva, 2021) (181.-183. kép)

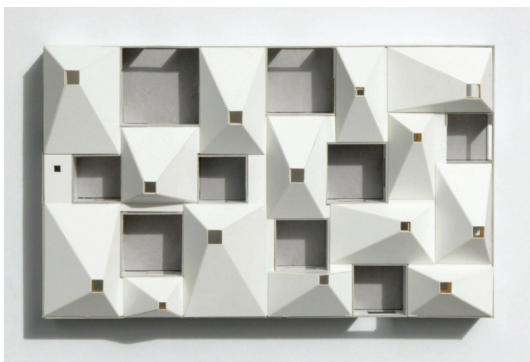

Homogén, ipari jellegű kiállító téren belül kialakul egy saját szabályrendszer alapján működő térstruktúra. Az öt nagy egységből álló tér-szövet mintha felemésztené a teret, mintha növekedésben lenne. A pont, ahol a folyamat megáll, teremt maga körül egy körüljárót, ahonnan az öt egységbe be lehet lépni. A zsákszerű bugyrok ki-kitörnek, erős kontrasztba kerülve az úgynevezett alap-térrel. Az installáció anyaga enyvvel bevont papír, ami áttetsző, ugyanakkor merev.

Pezo von Ellrichshausen - lakóház, Parr House (Chile, 2008) (184.-187. kép)

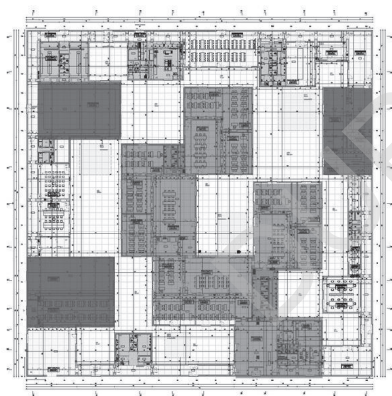

|||||

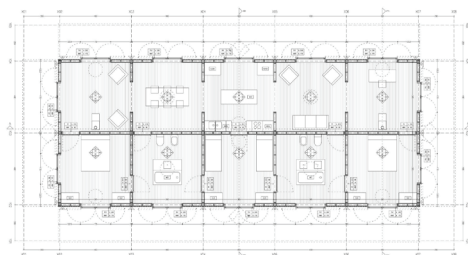
Az építészek leírása szerint: „ez egy hatalmas és egy kicsi ház”. Első olvasatra ez a kijelentés önellentmondásnak tűnhet, merthogy nyelvtanilag valóban az, viszont ha az épület térszervezését elemezzük, belátható, hogy a megállapítás igaz. Az épület sejtekből építkezik, és ez a sejt egy kisebb ház paramétereit rejt: kis alapterületű udvar, kis alapterületű lakótér egy tető alatt. Kilenc udvar osztja fel a téglalap alapterületű nagy egészet, tizennégy kúpszerű tető tördeli arányossá, ha tetszik, kicsivé. Az udvarok épp olyan arányúak, hogy még használhatók, bevilágításra alkalmasak, arányos tereket hoznak létre a belsőben. Az épület cseréppel burkolt, homogén tömeget alkot, szinte egy tárgyként értelmezhető.

Aires Mateus – iskola (Portugália, 2009)
(188.-191. kép)

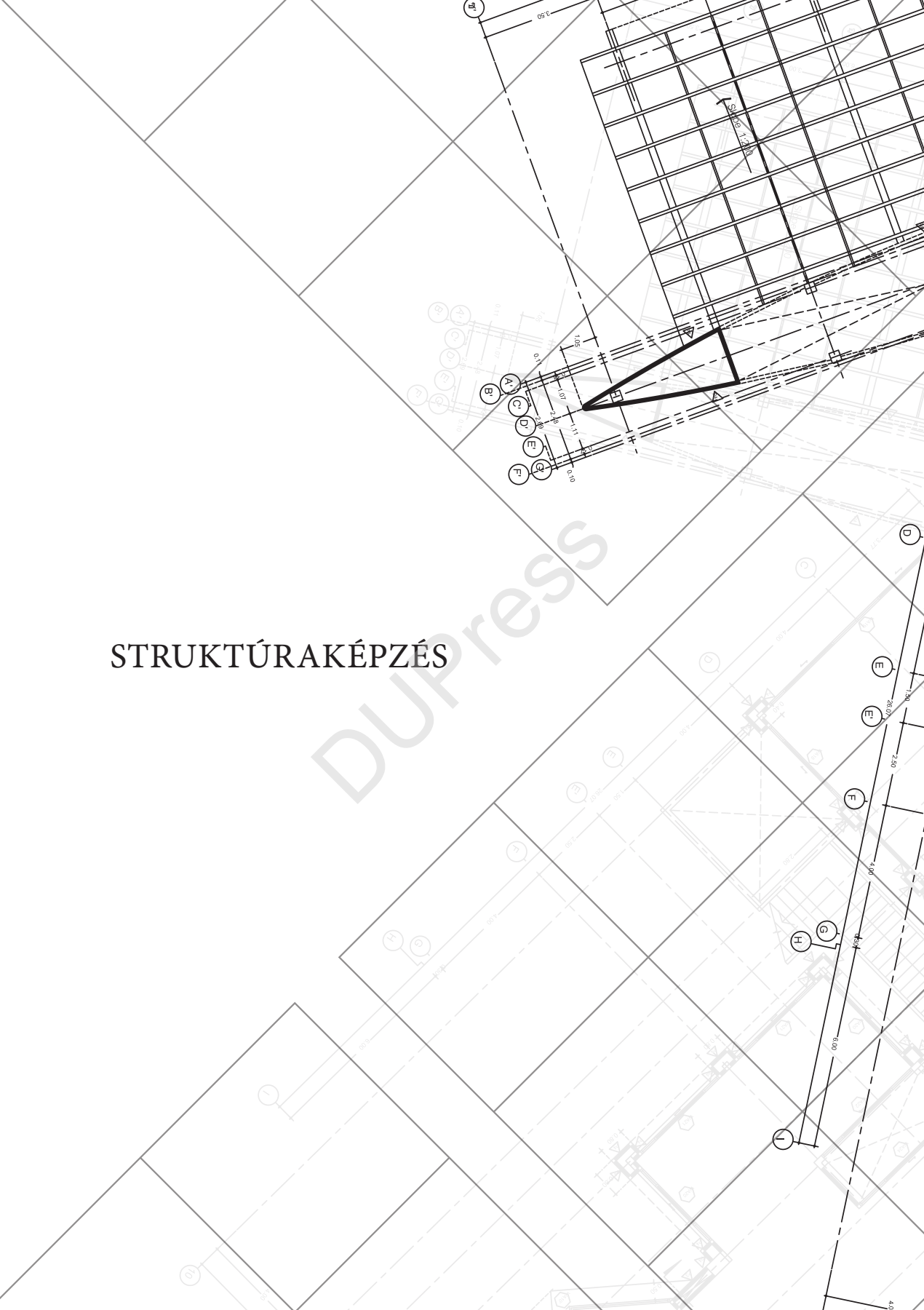
Az iskola téri struktúrája szakít a megszokott központi tér köré szervezett folyosós megoldással. Ennek oka az a fajta tér-szemlélet, ami hierarchia ellen lép fel, és az egyént helyezi a középpontba. Kisebb, arányos terek rendszere otthonosabb, az otthon fogalmához közel álló környezetet teremt, amely a diákok életkorához jobban igazodik, fejlődésüket jobban segíti. A négyzethálóra szervezett udvaros tér rendszer tehát nem pusztán egy építészeti ötlet, hanem egy átgondolt, az oktatási rendszerhez kapcsolódó válasz. Adott egy besatírozott keret, mely keretet, kvázi elvonással, lyukasztással puhít a tervező, létrehozva egy egymásra ható, egymásból nyíló téri világot. A játékoság mint szabály mindenhol érvényesül, az önálló magok más-más belmagasságúak elkerülve így az ismétlődésből fakadó sematikusságot. A külső fedetlen udvarok arányai eltérőek, a fedett részek a nyitott tereken belül önállóan állnak, mint építőelemek. A tér struktúrára felidézi a közeli falu sűrű térszövetét, ezzel is az otthonosságot sugallva.

Pezo von Ellrichshausen - lakóház (Chile, 2014) (192.-194. kép)

Az elbontott egykori vasbeton szerkezetű családiház helyére épült az új, immár könnyűszerkezetes ház. A „helyére épült” szó szerint értendő, ugyanis a földmunkával platóvá egyenesített terepen, amit a régi ház miatt alakítottak vízszintessé, semmit nem változtattak, vízszintes felülete éppúgy teraszként funkcionál. Ez a megmaradó alapzat nagyban befolyásolta a koncepciót, kompozíciós elemmé vált, a tervezett épület erre a geometriára lett szerkesztve. A dobogóra illesztéstől, mivel a terepadottságok megszűntek, tárgyként hat a ház, és erre még ráerősít a belső terek struktúrája, amint azonos arányú terek egymásból felnyílnak. A racionális szerkesztést a választott épületszerkezet is generálta (faváz, kívül belül impregnált fa burkolat), ugyanakkor az a döntés is, miszerint az épület első, folyó felé néző traktusa végig nappali legyen, amit az egymásba nyíló terek tagolnak mindössze, mintha helyiségből helyiségbe lépnénk. Az áramló első traktus mögött 5 szoba található, a tájolástól vagy a funkciótól független nyílásosztással, amitől az épület kívülről körüljárva ugyanazt a képet adja. Mindkét traktust más-más mennyezeti nyílás strukturálja, a tetőszerkezet vastagságából adódóan mélységet mutatnak.

STRUKTÚRAKÉPZÉS

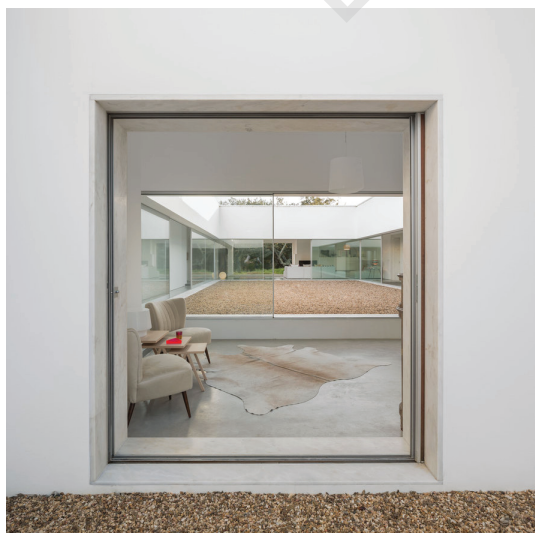

Young Projects – lakóház (USA, 2021)
(195.-198. kép)

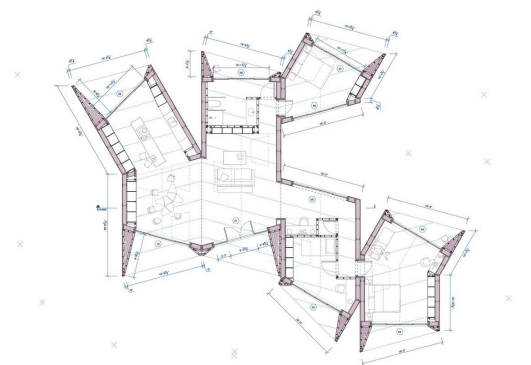
A „hat négyzet” elnevezésű lakóház egy 1850-ben épült parasztházzal összefüggésben értelmezhető. A parasztház és a hozzá tartozó csűr hordozza a történeti réteget. A tervezőket a csűr, mint alapegység, foglalkoztatta, ennek a formának az átértelmezése, továbbgondolása, hogy miként épülhet fel egy ekkora alapegységből építkező együttes. Cél volt, hogy a viszonylag nagy tervezési programmal bíró új épület arányos maradjon, léptéke ne váljon el a meglévő épületektől. Ennek az arányrendszernek a továbbvitelét volt hivatva garantálni a csűr-forma. A modul forgatásával, összemetszésével alakult ki egy háromszög udvar köré szerveződő „hatos fogat”, amiből a garázs épülete leválik, a nyitott fedett érkező terasz pedig éppen hogy csak kapcsolódik. A 4 többi modul összekapcsolásával izgalmas áramló terek alakulnak ki, amire a nyitott fedélszék még jobban ráerősít, hogy láthatóvá válnak a téri összemetsződések. A formai gazdagságot a neutrális homlokzatburkolat és nyílásosztás van hivatva egyensúlyozni, amitől kialakul a régi és új közötti harmónia.

Promontorio - lakóház (Portugália, 2013)
(199.-201. kép)

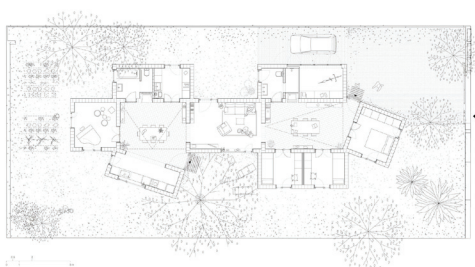
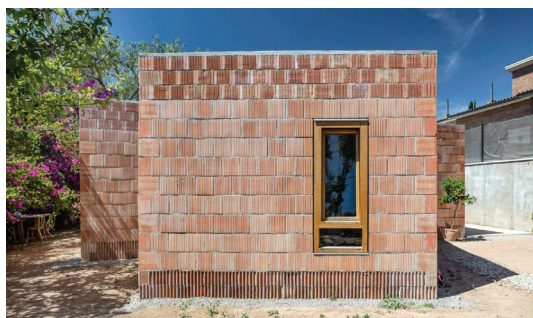
A patio köré szervezett épület egy, a tradicionális portugál házformának tekinthető. A kívülről zártságot mutató tömeg befelé nyílik meg, az udvar az, ami szervezi a tereket. A lakóterek, a nappali kivételével leválnak a belső udvarról, egy átmeneti téren keresztül kapcsolódnak egymáshoz. Az udvar körüli belső kerengő a nappali részévé válik, de akár úg is lehet olvasni, hogy a nappali ennek az áramló térnek a kibővülése, ami a lakóterek közötti résekben is kitágul, vizuálisan összeköti a külső kertet a belső udvarral. Ez a pulzálás a a belső terek legmeghatározóbb karaktere, hogy a statikus raszterbe szerkesztett formák ellenére változatos belső terek és külső terek jönnek létre. Kívülről arányos tömegre szakad szét az épület, a beugrások tagolják, és más-más tájolású, privát teraszok kapcsolódnak így a lakóterekhez.

MoS Architects - vendégház és látogatóközpont (USA, 2013) (202.-205. kép)

A vendégház és látogatóközpont felépítése a növekedés additív geometriai rendszerén alapul. Egy modul-forma transzformálásával, sokszorozásával áll elő az összetett terek sorozata. A ház archetípusa – nyeregtetős tömeg és központi kémény – volt a kiindulópont a tervezéskor. A kémény formailag felerősödik, szerepe ugyanakkor megszűnik, átalakul bevilágítóvá. A felülvilágítók hol közösségi terekhez, hol lakóegységekhez kapcsolódnak, még inkább decentralizálva az épület formáját. Az épület alternatív energiaforrásokkal van ellátva, a homlokzatburkolat (alumínium zsindely szendvicspanel) sajátos hűtési rendszerként működik. Az új-mexikói tájban mint tárgy áll az „ezer-nézőpontú” ház, a szerkezeti elemelés miatt extrán.

H Arquitectes – lakóház (Spanyolország, 2016) (206.-209. kép)

A szabályozás szabadon álló beépítést írt elő a tervezőknek. Barcelona kertvárosias környezetének legmeghatározóbb eleme a zöld, a sok esetben 100 éves fák sokasága. Ezen a telken is áll egy öreg fa. Az épület tömegformálását, alaprajzi mozgalmasságát az a törekvés határozta meg, hogy a kert feloszthatóvá váljon, térszeletek alakuljanak ki, amelyek a belső terekre is hatással vannak. A telek az épület elrendezése miatt szilánkokra esik, jó arányú kertek alakulnak, intim, önálló karakterrel bíró részek veszik körbe a házat. Ez a térszerkesztés, a ki-beugró tömegformák kifelé hatnak, a struktúra tehát kiterjed a környezetre. Az épületet a nyers burkolatok határozzák meg, mintegy a burjánzó természet ellenpontjaként. Két központi tér körül szerveződik az élet, ezek a központi terek kiemelve, az elforgatott fél nyereg tetők adta oldalbevilágításon érzékelik be a fény.

EGYSZEMÉLYES ÉS KÖZÖSSÉGI TÉR, MINT ALAPEGYSÉG VERTIKÁLIS SOROLÁSA

A vertikálisan felfűződő terek legfontosabb térszervező magja a közlekedő. A közlekedők épületen belüli pozíciója határozza meg a belső terek kapcsolatát, hat leginkább a tömegformálásra, az épület környezeti (táji) elhelyezkedésére. Meglátásunk szerint emiatt alkalmas a közlekedő eltérő kategóriák felállítására.

Az első, talán legegyszerűbb, legkézenfekvőbb, legtöbbet alkalmazott megoldás, amikor a lépcső az épület valamelyik falához simul, és a lépcsőszerkesztés szabályai szerint szintekre tagolódik az épület. A lépcsők lehetnek egykarúak, kétkarúak stb., attól függően milyen térbeli kialakításra törekszünk.

A második, amikor a lépcsőről és a lépcső elemeiről, a pihenőről, mint teret befolyásoló, formáló eszközként tekintünk, ezáltal a lépcső a belső tér szerves részévé válik. A pihenők ilyenkor kiszélesednek, gyakran funkciót is kapnak a közlekedésen felül, kiegészítik a tervezett funkciót, bővítik azt.

A harmadik, szintén gyakrabban alkalmazott megoldás, amikor a lépcső egy magba van elrejtve, és ez a zárt mag válik térképző elemmé. Ilyenkor jellemzően a mag az épület közepébe kerül, súlyponti helyzetbe, de mindenképpen terek veszik körül. Ez egy gazdaságos lépcsőszerkesztési megoldás, éppen emiatt ott érdemes alkalmazni, ahol valamilyen okból szűkös az alapterület, erős helyszíni kötöttséggel néz szembe a tervező.

Negyedik kategóriaként bevezetjük azt lehetőséget, amikor a szinteket nem a klaszikus egymás fölé-alá rendszerben alkotjuk meg, amikor van fél-szint eltolás, és ennek számos egyéb változata. Ilyenkor a lépcsőpihenők adják ki az épület szintjeit. A lépcsők ebben az esetben szétdarabolódnak akár, a z egymástól alig eltolt szintek dominálnak, az épület belső tere kvázi egy nagy légtérre képes változni. Rendkívül gazdag térbeli helyzeteket eredményez ez a szerkesztés, ami természetesen hat ki az épület egészére, a tömegformálásra, homlokzatokra, összességében egy rendkívül szabad rendszerrel van dolgunk, mint ahogy azt az elemzett példák is mutatják.

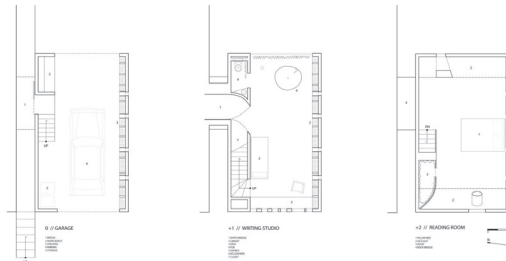
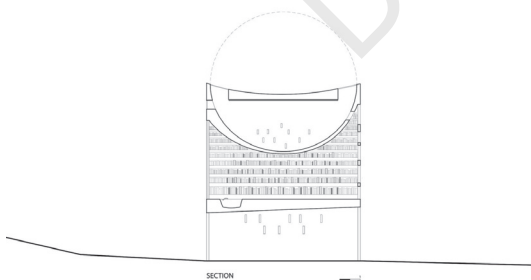
LÉPCSŐK OLDALRA RENDEZVE

Smaller Architects - lakóépület (Dél-Korea, 2020) (210.-212. kép)

A „vertikális-lakás” jelensége Szöulban nem ismeretlen. A magas telekárak, illetve a kis telekméret erősen befolyásolja az építést. A négy szintes épület ilyen környezetben valósult meg, egy 25 m²-es telken. A ház környezete jelentősen befolyásolta az épület formáját és kialakítását. Az épület ablakainak többsége déli, illetve nyugati fekvésű, ami a természetes megvilágítás miatt volt szükséges, illetve a parkra néző kilátás is ezt követelte. A keleti és az északi ablakok számát minimálisra csökkentették a magánélet védelme érdekében. Az épület külső íves körvonalát természetesen a telek formája alakította ki. A ház a szobák függőleges egymásra helyezésével állt elő, ergo minden emeleten egy-egy helyiség van kialakítva: a földszinten parkoló, az 1. emeleten nappali pihenővel, a 2. emeleten étkezős konyha, hálószoba az emeleten. Minden emelet mérete 16 négyzetméter. A lakásba egy külső lépcsőn át érkezünk meg, majd egy húzott karú, minimális méretű lépcsőn haladunk az emeleti szintekre immár a zárt oldalon.

PARA Project - Writing Studio (USA, 2014)
(213.-216. kép)

Egy családi ház mellé garázs épül, és mivel a szabályozás megengedi, megtoldják egy műhely funkcióval. A műhely egy írónak készül, könyvtárszobával és egy pihenőszobával. A garázsbeállót így két szint foglalja keretbe. Az épülettömeg az utca felől zárt, homlokzata lyukasztott, a belső udvar felől a nagy üvegfelület által nyitott. Az épület két hosszfa mag-szerűen zárja a két oldalt, az egyikbe a lépcső és kiszolgálótér, a másikba a könyves szekrény került. Az épület jellegzetessége még a tetőszintet záró födém és első emeletet záró födém, melyek mindegyike íves, ettől könnyű, szinte lebeg a mennyezet.

SZINTEKET ÖSSZEKÖTŐ LEMEZEK

Elding Oscarson - lakóépület (Svédország, 2009) (217.-219. kép)

A keskeny telek nagyon régi szomszédos épületek között helyezkedik el a svédországi Landskronában. A 20. század közepe óta üresen áll, faké-
rítés mögött várakozik. Mindössze 5 méter széles, kis területe pedig 75 négyzetméter. A közvetlenül szomszédos épületek alacsonyok, de az utcán különböző magasságú, méretű, homlokzati anyagú, korú és megközelítésű épületek sorakoznak. Az épületsor mögött hátsó udvarok, téglafalak, fészerek és növényzet színes világa tárul elénk. Az épület léptékében, arányaiban az alacsony és magas épületek ritmusához kapcsolódik, ugyanakkor éles kontrasztot teremt régi és új között, kiemelve a környezet szépségét. A nem szokványos belmagasságok és az utcaszinthez simuló földszint lehetővé tette három emelet beillesztését a szomszédos háztetők-
höz igazodó térfogatba. A belső tér egyetlen térből áll, amelyet három látható acéllemez tagol. Ezek átfogják a ház teljes szélességét és funkciókra osztják a belsőt – konyha, étkező, nappali, könyvtár, háló, fürdőszoba és tetőterasz. A közlekedők a tér szerves részévé válnak, méretük miatt nem csak közlekedésre szolgálnak.

Sou Fujimoto – lakóház (Japán, Utsunomiya 2008) (220.-221. kép)

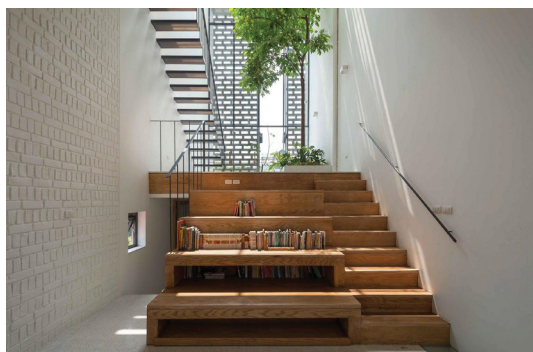
A „House before house” néven ismerté vált fejlesztés egy kísérleti projekt. Utsunomiya lakónegyedére jellemző a sűrű, maga beépítés, a heterogenitás. A telek több beépítési lehetőséget is kínált. A tervezők a terek belakásának kérdését vizsgálták, és kerestek új megoldásokat. Japánban különlegesen nagy érték a külső terek használata, tekintettel a telek adottságokra. Ezért ebben a kísérleti tervben az építészek nem úgy értelmezték a házat, mint egy lekorlátozott teret, amit maximálisan ki kell tölteni, hanem mint egy konglomerátumot, amiben vannak rések, üres terek. A ház és a kert kívül-belül térbeli kontinuumot alkot, amely egyszerre időtlen és futurisztikus, tükrözi a japán lakhatási hagyományt, ami a természeti környezet és ember alkotta környezet harmóniáját kívánja megteremteni. A két-három méteres magok látszólag rendezetlenül vannak szétszórva, közöttük a kapcsolatot a közlekedők alakítják ki. Van olyan mag, ami szimplán egy nyitott-fedett tér, van, amelyiknek a tetején fa nő, ergo a mag földdel van megtöltve. A struktúra a természeti környezethez áll a legközelebb, a szerelenséghélménye ezt erősíti.

Sou Fujimoto – lakóház (Japán, 2009)
(222.-225. kép)

A 914 négyzetméteres átlátszó ház, amelyet egy fiatal pár számára terveztek egy csendes Tokió környéken, ellentétben áll a tipikus betonblokk-falakkal, amelyek Japán legtöbb sűrű lakónegyedében láthatók. A fán belüli élet koncepciójához kapcsolódóan a tágas belső tér 21 különálló padlólapból áll, amelyek mindegyike különböző magasságokban helyezkedik el, és kielégíti az ügyfelek azon vágyát, hogy nomádként éljenek saját otthonukban. A ház egyetlen szobaként és szobák együtteseként is működik. Különböző tevékenységek különböző léptékű tereket kívánnak. A kapcsolat a terek között közvetlen, nincsenek hermetikusan elszigetelve egymástól, egyedi viszonylagosságukban kapcsolódnak egymáshoz. A különböző méretű padló-lemezeket lépcsők és mozgatható létrák kötik össze, a terek jellemzően bútor-arányúak. A ház hátsó részének vastag, északi fekvésű falában található a fűtés-hűtés és a vízvezeték berendezések, valamint a tároló és az oldalsó merevítés. További oldalsó merevítést a teljes magasságú könyvespolc és az oldalsó kiemelkedésekbe integrált könnyűbeton panelek biztosítanak. „Maga a fehér acélvázás szerkezet nem hasonlít egy fára. Pedig az ebben a térben megélt élet és átélt pillanatok kortárs adaptációja annak a gazdagságnak, amelyet az ősi elődök egykor megtapasztaltak a fák lakóinak idejéből. Ilyen a lét a város, az építészet, a bútorok és a test között, és ugyanúgy a természet és a mesterségesség között.” (Fujimoto)

ODDO Architects – Többgenerációs ház
(Vietnám 2019) (226.-229. kép)

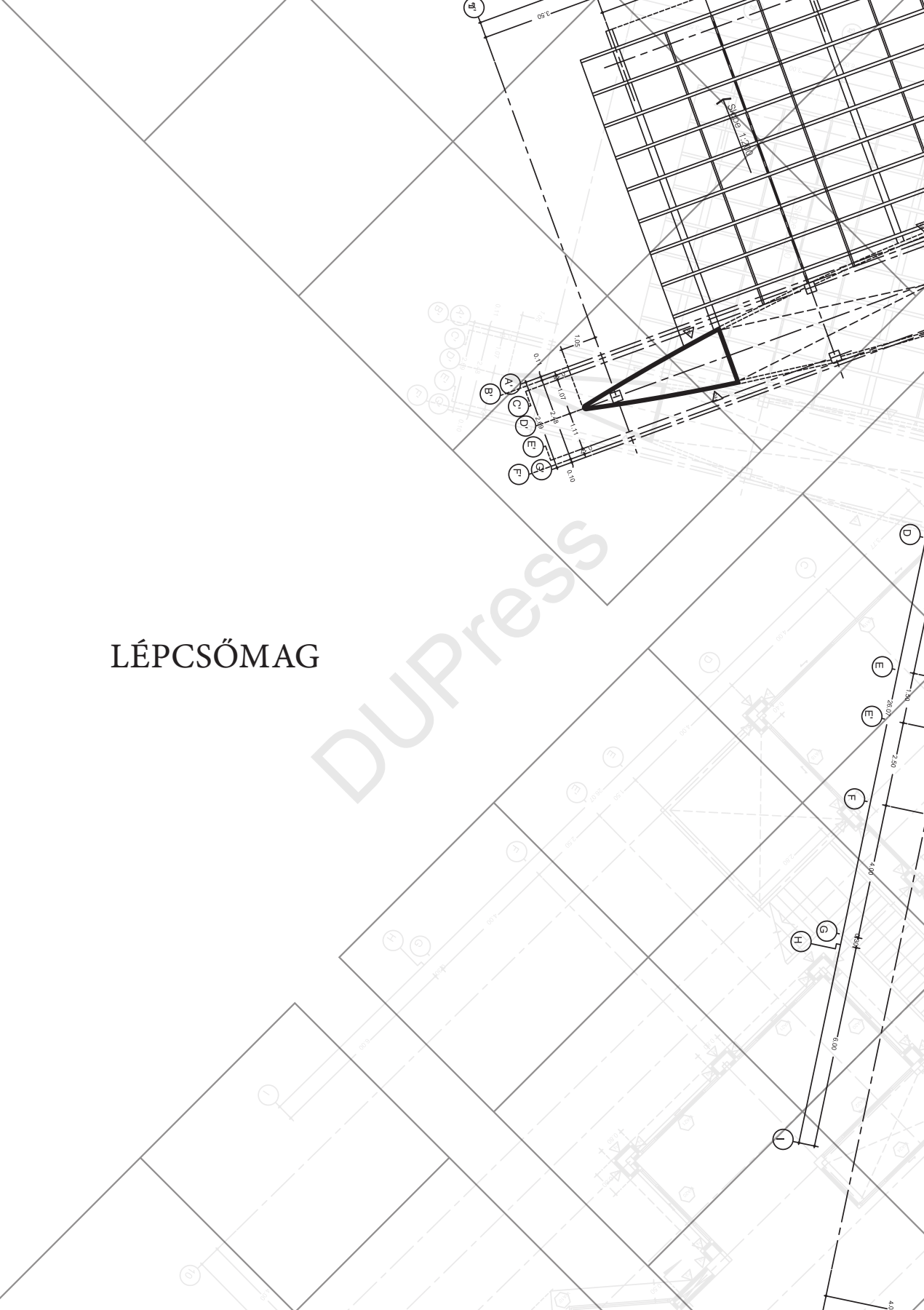

Hanoi belvárosát keskeny, hosszú tel-
lekre befedített épületek jellemzik.
A terület földszintjén és első emeletén
üzletek működnek, ezek felett jellem-
zően lakások. Az épület ezt az építési
hagyományt viszi tovább. A telek 4,2
méter széles, 35 méter hosszú. A ház
funkciója 2 zónára oszlik: a kétszin-
tes kereskedelmi terület és a családi
rész. A családi rész közös terei, mint
a nappali, a könyvtár, az étkező és
a konyha különböző szinteken he-
lyezkednek el, változó belmagasság-
gal, hogy egy nyitott, folytonos teret
alkossanak, így könnyebben tartha-
tók fenn a családi kommunikációk
egymással. Ez a kialakítás megfele-
lően nyitottá teszi a teret, és váratlan
tágas érzetet biztosít a ház korlátozott
szélessége ellenére. Ezenkívül a két
gyerekszoba a fő közös terület felett,
az üres terek mellett található, lehe-
tővé téve a kapcsolatot a földszinten
lévő családtagokkal. A ház legbelső
részén található a csendes környék,
amely magában foglalja a nagyszülők
hálószobáját és a szülők hálószobáját.
A terek fontos szervező eleme termé-
szet, ami történetesen az épület belső
tereiben él. A nagyvárosok rohamos
fejlődése azonban a pihenésre alkal-
mas zöldterületek hiányát okozza.
Ezért szükséges a fák és növények há-
zon belüli ültetése, és segít egy békés
életter kialakításában a stressz oldása
érdekében. A CH ház nem csak a la-
kók otthona, hanem egy olyan hely
is, amely megpróbál kapcsolatot te-

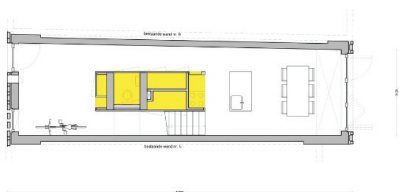
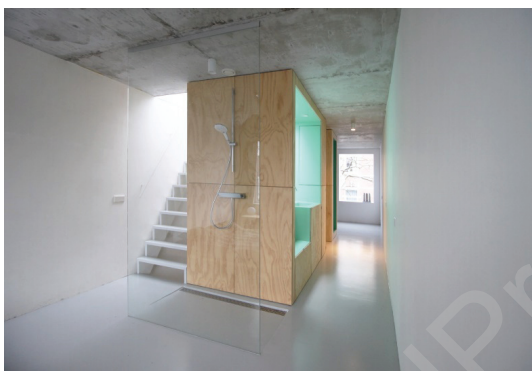
remteni az emberek és a természet között, ami nagyon gyakran hiányzik Hanoi-ból a sok környezeti probléma és a korlátozott zöldfelületek miatt. A ház homlokzata dupla rétegű, külső rétege perforált cementtömbökből és acélvázaz üveg belső rétegből készült. A kétrétegű homlokzat zöld réteggel kombinálva védelmet nyújt a nap, a por és a természetes szellőzés ellen a ház teljes hosszában. A homlokzatot is nagy ablakkal tervezték, amely még több fényt biztosít, hogy szükség esetén betöltse a házat, és vonzóbb megjelenést biztosítson a homlokzatnak.

DUPRESS

LÉPCSŐMAG

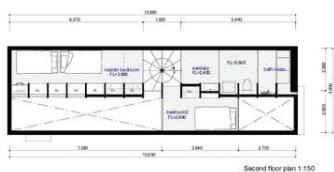

Gwendolyn Huisman+Marijn Boterman-
lakóház (Hollandia, 2017) (230.-233. kép)

Rotterdamban is akad még telek, amely kihívást jelent az építész számára. Zársorú beépítésnél, ahol ráadásul a telek vékony és mély, a legnagyobb építészeti kihívást a közlekedő elhelyezése jelenti. Jó megoldás, amit a holland építészpáros választ, hogy a közlekedőt az épület tengelyébe, nagyjából középre, egy magba szervezi, ezáltal az utca és az udvar felé más-más minőségű tereket kialakítva. Az utca felőli homlokzat áttört, míg az udvari teljesen nyitott. A közlekedő mag köré szerveződik a vizesblokk, ezzel teljesen felszabadul, szeparálódik a két eltérő oldal. Az intimitást a tervezők építészeti eszközökkel kalibrálják, továbbá a funkciók át gondolt szervezésével.

Katsutoshi Sasaki + Associates - lakóépület
(Japán, 2017) (234.-236. kép)

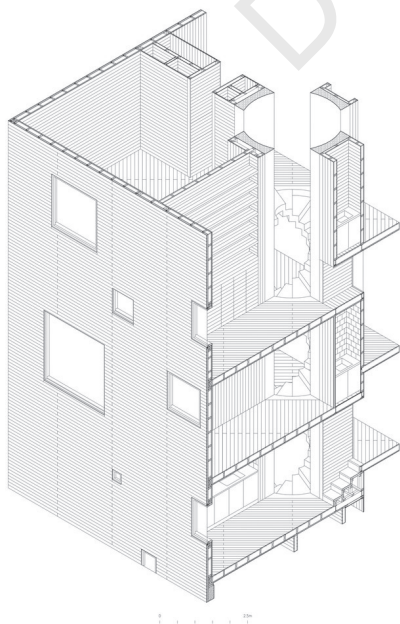

Két szomszédos épület közé beékelődő lakóház paramétereit a telek adottsága határozta meg. A keskeny és hosszú épület belső térszervezése viszont már tervezői döntést mutat. Szokatlan megoldás, hogy az amúgy is keskeny traktus a hossztengetly mentén van kettéosztva, aminek eredményeképpen még keskenyebb terek alakulnak ki. Hogy ezt a téri helyzetet árnyalja a tervező, a földszinttől felfelé egyes funkciókat galériaszerűen „függeszt” be a több szint magas térbe, így kis lemezek osztják a magas teret. A lépcsőtér minimális helyet foglal el, és az egyik oldalsó hossztraktusba feszül be. Ez a központi pozíció valamelyest tovább tagolja a funkciókat, a hossz-lemezeken kialakul egy-egy oldal. Az épület oldalai zártak, viszont a szerkezet adta lehetőséggel élve, a tetőszint alatt megnyílik körben az épület, innen érzékelik a belső terekbe a legtöbb fény.

SZABADON POZÍCIONÁLT SZINTEK

Pezo von Ellrichshausen – Casa Gago (Chile, 2013) (237-239. kép)

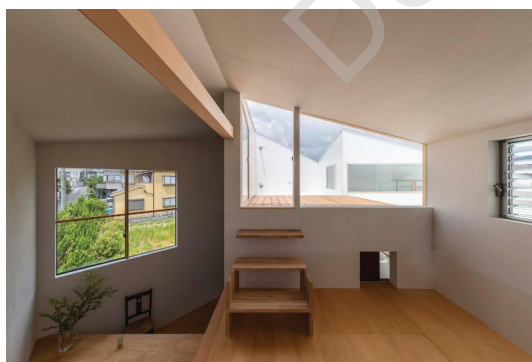
San Pedro de la Paz kertvárosias részét a heterogenitás határozza meg. Az épített környezet sokféle, az alulszabályozottság miatt meglehetősen kaotikus. A tervezők, részben erre válaszul, egy négyzet alaprajzra szerkesztett hasábot terveztek. Az épület lejtős terepen áll, emiatt is zavarba ejtő a szabályos test, hogy a tereppel látszatra nem kerül kapcsolatba. Az izgalom belül kezdődik, a terek szervezésénél. Nem három szintre van osztva a tömeg, hanem tizenkettő eltérő szintre. A szintek közötti közlekedés egyrészt a nem középre szerkesztett csigalépcsőn történik: átlósan, továbbá egyes vezérszinteken a szobák között körkörös, 70 cm födémmozgással. Az épület tartószerkezete a vasbeton csigalépcső és az azt körbejáró négy vasbeton pillér. A lépcső helyzete a terekhez rendelt funkciókból adódik, hogy 4 négy különböző alapterületű térre legyen osztva a belső. A lemezek „forgásából” és fellépcsőzőséből változatos belmagasságú terek adódnak, így a primitívnek látszó hasáb-forma belül rendkívül összetetté válik.

Tato Architects – lakóépület (Japán Oszaka, 2017) (240.-243. kép)

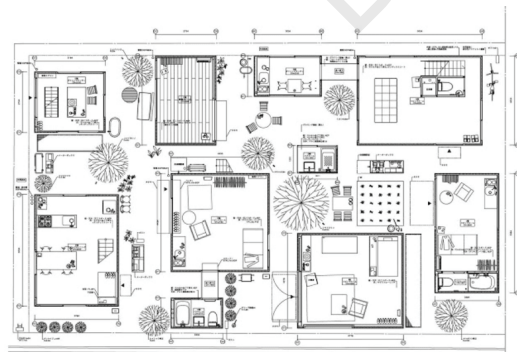
Az épület belső térszervezését a telek méretének kötöttsége határozta meg. Kérdés volt, miként lehet maximalizálni a hasznos területet, lehetséges-e úgy kialakítani a vertikális közlekedés tereit, hogy azok szerves részévé váljanak, ergo a lépcső megszűnjön. A válasz egy rendkívül összetett, szintekben gazdag belső téri világot eredményezett. A lépcsőfokok kis alapterű terekké bővültek, azt lehet mondani, az épület szintjei jelentik a lépcsőt. A létrejött terek egy kis ház érzetét keltik, ezzel együtt a tágasság érzetét keltve lebegnek a szintek. Az alaprajzi diagonális szerkesztés, a 45 fokban elforgatott átlós falak szintén ehhez a tágassághoz járulnak hozzá, mivel a perspektivikus kép megnyújtja a tereket. A 16 eltérő emeleti szint szövevényes teret alkot, ugyanakkor az eltérő használatú tereket könnyen differenciálja. Ez a szerkesztés kihat a tetőszintre: nem egy összefüggő nagy lapos terasz a zárófödém, hanem több jó arányú pihenő terasz, aminek a belakhatósága adott.

Tato Architects – lakóépület (Japán Takatsuki, 2018) (244.-246. kép)

A ház egy háromtagú családnak készült. Megrendelői kérés volt, hogy olyan belső téri világban szeretnének élni, ahol a családtagok közel érzik magukat egymáshoz, függetlenül attól, hogy hol tartózkodnak a házban. Egy szabad téri rendszer, ahol még helyiségekre sincs szükség, a tárgyi világ maximálisan része a térnek, nincs semmi a szem előtt elrejtve. A szintek differenciálják a tereket, egy teljes alapterületre kifeszített lépcsővé vált a ház. A lépcsőfok asztal lett, vagy polc, gyerekszoba, vagy étkező, és így tovább. Az eltérő belmagasságú szintek spirál alakban futnak a tetőtér felé. Az összetett téri világ a külső formálásban nem köszön vissza, megjelenésében egy hasábot érzékel a külső szemlélő. Az acél szerkezeti megoldás, a filigrán trapézlemez födémek egyfelől a belső könnyedséghez, a bútorszerűséghez adnak hozzá, másfelől a tűzrendészeti előírásokból is következtek.

Ryue Nishizawa: Moriyama lakóépület
(Japán, 2005) (247.-249. kép)

Sűrű városi szövetben, egy meglehetősen feszes telken több mint 10 darab, egy, kettő és három szintes kubus tömegvariációi állnak. Ezek a tömegek egymástól függetlenek, szétszórva helyezkednek el a helyszínen, és egymáshoz kapcsolódó kertek szövetét rajzolják ki. Nehéz nem egy kísérleti projektként gondolni az épületegyüttesre, ahol az alternatív együttélés te-reivel találjuk magunkat szemben, kis alapterületen viszonylag nagy sűrűségű magokkal, struktúrát sejtető udvar kiosztással. Ezek a dobozok a zártság és a nyitottság kontrasztját mutatják: vannak üveg dobozok, zárt magok és részben nyitott-zárt terek. A funkciók a használat szerint szó szerint szétválnak. Egy kis városi struktúra lüktet a városi struktúrában.

ÁBRÁK JEGYZÉKE

- 1.-3. kép – Bureau A: Wooden cabin, Svájc, 2016
<https://www.designboom.com/design/bureau-a-antoine-bureau-a-sites-stone-shaped-wooden-cabin-swiss-alps-12-17-2014/>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 4.-7. kép – OFIS: téli kabin, Szlovénia, 2016
<https://www.archdaily.com/799158/winter-cabin-on-mount-kanin-ofis-arhitekti>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 8.-11. kép – Arata Isozaki: 3 Hálószoza, High Mojave Desert, 2011
<https://www.architecturalrecord.com/articles/6188-desert-follies-three-concrete-structures-by-arata-isozaki>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 12.-14. kép – Studio Puisto: Niliaitta, Finnország, 2021
<https://www.dezeen.com/2021/01/27/studio-puisto-niliaitta-black-cabin-finland/>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 15.-18. kép – Sou Fujimoto: Final Wooden House, Kumamoto, 2006
<https://www.archdaily.com/7638/final-wooden-house-sou-fujimoto>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 19.-21. kép – H3T Architects: Flying Black House, Csehország, 2016
<https://www.archdaily.com/803169/black-flying-house-h3t-architekti>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 22.-25. kép – Ryuei Nishizawa: Fukita Pavilion, Shodoshima Island, 2013
<https://www.designboom.com/architecture/ryue-nishizawa-places-fukita-pavilion-amongst-the-trees-11-11-2013/>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 26.-28. kép – Rob Sweere: Pac- Man Tree, Rheine, 2016
<https://robsweere.com/2016/07/07/pac-man-tree/>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 29.-31. kép – Architecture Uncomfortable Workshop: Wool House, Hello Wood, 2018
<https://divisare.com/projects/391837-architecture-uncomfortable-workshop-wool-house>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 32.-34. kép – Zeinstra van Gelderen: Rubber House, installáció, 2010
<https://www.dezeen.com/2010/08/23/rubber-house-by-zeinstra-van-gelderen-architecten/>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 35.-37. kép – Kengo Kuma: Umbrella House, installáció, 2008
<https://arquitecturaviva.com/works/prototipo-umbrella-5>
letöltés ideje: 2022.08.15.

- 38.-41. kép – Rob Sweere: Upside down you turn me, Amsterdam, 2015
<https://www.designboom.com/art/urban-campsite-amsterdam-art-tents-07-27-2015/>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 42.-44. kép – Gartnerfuglen Arkitekter: UNAVAILABILITY, Norvégia, 2012
<https://www.archdaily.com/232567/noun-1-unavailability-gartnerfuglen-arkitekter>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 45.-47. kép – Gartnerfuglen & Mariana de Delas: Grooming Retreat, Mallorca, 2014
<https://www.archdaily.com/561362/grooming-retreat-gartnerfuglen-mariana-de-delas>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 48.-50. kép – Studio Anne Holtrop: Trail House, Almere, 2009
<https://www.archdaily.com/57846/trail-house-anne-holtrop>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 51.-52. kép – Office NVBL: A room in the dark, London, 2018
<https://divisare.com/projects/410363-office-nvbl-a-room-in-the-dark-a-room-of-light>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 53.-55. kép – Johansen Skovsted Arkitekter: Hide (madármegfigyelő), Tipperne, 2017
https://www.archdaily.com/883075/tipperne-bird-sanctuary-johansen-skovsted-arkitekter?ad_medium=gallery
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 56.-58. kép – Sami Rintala, Casagrande Laboratory: Floating Sauna, Norvégia, 2002
<https://divisare.com/projects/274985-sami-rintala-casagrande-laboratory-floating-sauna>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 59.-62. kép – GITAI ARCHITECTS: Landroom, Izrael, 2020
<https://www.archdaily.com/946160/landroom-observatory-pavilion-gitai-architects>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 63.-65. kép – AB/A, CARAVATTI_CARAVATTI ARCHITETTI, PAOLO MESTRINER – STUDIOAZERO, Corboba, 2018
https://divisare.com/projects/399658-ab-a-caravatti_caravatti-architetti-paolo-mestriner-studioazero-francesca-leto-francesca-iovene-canpo-04-_espace-interieur
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 66.-68. kép – goCstudio: Sauna, Seattle Lake Union, 2016
<https://www.archdaily.com/791257/wa-sauna-gocstudio>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 69.-71. kép – DMVA Architecten – kabin, Belgium, 2019
<https://www.archdaily.com/934135/cabin-y-dmva-architects>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 72.-75. kép – Avanto Architects – lakókabin (Finnország, 2010)
<https://www.archdaily.com/643956/kekkila-green-shed-linda-bergroth-ville-hara>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 76.-79. kép – Saunders Architecture – Nyaraló (Norvégia, 2014)
<https://www.archdaily.com/626024/slice-saunders-architecture>
letöltés ideje: 2022.08.15.

- 80.-83. kép – Advanced Architecture Lab – lakókabin (Kína 2021)
<https://www.archdaily.com/967199/wiki-world-forest-cabins-wiki-world-plus-advanced-architecture-lab-aal>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 84.-86. kép – Johansen Skovsted – madármegfigyelő (Dánia, 2017)
https://www.archdaily.com/883075/tipperne-bird-sanctuary-johansen-skovsted-arkitekter?ad_medium=gallery
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 87.-89. kép – Casey Brown – Állandó kemping (Ausztrália, 2007)
<https://www.archdaily.com/339400/permanent-camping-casey-brown-architecture>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 90.-92. kép – NTNU Workshop – szauna (Norvégia, 2017)
<https://www.archdaily.com/872613/eldmolla-sauna-arkitekt-august-schmidt-plus-workshop-ntnu-trondheim-plus-arnstein-gilberg-plus-ina-samdal>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 93.-95. kép – Croxxato Y Opazo –Tengerparti nyaraló (Chile, 2018)
https://www.archdaily.com/961918/la-loica-and-la-tagua-cabins-croxatto-y-opazo-arquitectos?ad_medium=office_landing&ad_name=article
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 96.-97. kép – Modulorbeat – szauna (Németország, 2014)
<https://www.dezeen.com/2014/06/05/modulorbeat-one-man-sauna-stacked-concrete-tower/>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 98.-101. kép – HELEN & HARD – Erdei fészek (Norvégia, 2020)
https://www.archdaily.com/953847/woodnest-cabin-helen-and-hard?ad_medium=office_landing&ad_name=article
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 102.-104. kép – Yan Tirpekl – Határmenti menedék (Cseh Köztársaság, 2017)
https://www.archdaily.com/890615/the-cabin-jan-tyrpekl?ad_source=search&ad_medium=projects_tab
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 105.-107. kép – NASO – José Ignacio Vargas – Ház (Mexikó, 2020)
<https://divisare.com/projects/419750-naso-jose-ignacio-vargas-maureen-m-evans-casa-martha>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 108.-110. kép – Wee Studio – kertlak (Kína, 2016)
<https://www.archdaily.com/794620/the-treehouse-wee-studio>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 111.-114. kép – Rintala Eggertsson + NTNU-szállás épületek(Norvégia, 2017)
<https://www.archdaily.com/873778/fleinvaer-refugium-tyin-tegnestue-plus-rintala-eggertsson-architects>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 115.-118. kép – Feilden Clegg Bradley Studios- Obszervatórium (Egyesült Királyság 2014)
<https://www.archdaily.com/925398/the-observatory-feilden-clegg-bradley-studios>
letöltés ideje: 2022.08.15.

- 119.-122. kép – Aires Mateus – Kabinok (Portugália 2013)
<https://www.archdaily.com/428310/cabanas-no-rio-aires-mateus>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 123.-126. kép – LUMO Architects – Menedékhely (Dánia 2015)
https://www.archdaily.com/777356/shelters-by-the-sea-blue-landmarks-lumo-architects?ad_medium=office_landing&ad_name=article
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 127.-130. kép – Atelier Vens Vanbelle – vendégház (Belgium, 2019)
https://www.archdaily.com/938418/alex-guesthouse-atelier-vens-vanbelle?ad_medium=office_landing&ad_name=article
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 131.-133. kép – Arrhov Frick – lakókabin (Svédország, 2016)
<https://www.archdaily.com/796719/viggso-arrhov-frick-arkitektkontor>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 134.-137. kép – Miha Kajzelj – menedékház (Szlovénia, 2009)
https://www.archdaily.com/955217/bivouac-under-grintovec-shelter-miha-kajzelj-architect?ad_medium=office_landing&ad_name=article
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 138.-141. kép – Addison Godine, Rachel Moranis, Wyatt Komarin – búvóhely (USA, 2015)
<https://www.archdaily.com/799610/getaway-cabin-no-3-the-clara-wyatt-komarin-plus-addison-godine-plus-rachel-moranis>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 142.-145. kép – Arce & Westmeister – Folyóparti kabin (Chile, 2019)
https://www.archdaily.com/966441/riverside-cabin-arce-and-westermeister?ad_medium=office_landing&ad_name=article
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 146.-149. kép – BIO Architects – Modulház (Oroszország, 2016)
https://www.archdaily.com/877265/dd16-bio-architects?ad_medium=widget&ad_name=more-from-office-article-show
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 150.-153. kép – SALT Siida workshop – nomád-kabin (Norvégia, 2014)
https://www.archdaily.com/597828/nomadic-shelter-salt-siida-workshop?ad_source=search&ad_medium=projects_tab
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 154.-155. kép – Duquemotta Arch. – Astronomical Hotel (Chile, 2011)
<https://www.archdaily.com/249790/elqui-domos-astronomical-hotel-rodriigo-duque-motta>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 156.-158. kép – SO? Architecture&Ideas – kabin (Törökország, 2018)
<https://www.archdaily.com/896403/cabin-on-the-border-so-architecture-and-ideas>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 159.-161. kép – Assistant – Játszóter (Japán, 2013)
<https://www.archdaily.com/868016/korogaru-pavilion-assistant>
letöltés ideje: 2022.08.15.

- 162.-165. kép – MyAn Architects – otthon és iroda (Vietnám, 2017)
https://www.archdaily.com/916609/ta-nung-homestay-executive-office-myan-architects?ad_source=search&ad_medium=projects_tab
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 166.-169. kép – Andreas Gruber Architect – lakóház (Olaszország, 2019)
https://www.archdaily.com/914043/refugee-meranza-architekt-andreas-gruber?ad_medium=office_landing&ad_name=article
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 170.-173. kép – OFIS Architect, Harvard Student -menedék (Szlovénia, 2015)
<https://www.archdaily.com/773265/alpine-shelter-skuta-ofis-arhitekti-plus-akt-ii-plus-harvard-gsd-students>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 174.-177. kép – Tham & Videgard – lakóház (Svédország, 2012)
<https://www.archdaily.com/417561/summerhouse-lagno-tham-and-videgard-arkitekter>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 178.-180. kép – Nieto Sobejano Arquitectos – Kulturális Központ (Spanyolország 2013)
https://www.archdaily-com.translate.google/354500/contemporary-arts-center-cordoba-nieto-sobejano-arquitectos?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=hu&_x_tr_hl=hu&_x_tr_pto=op,sc
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 181.-183. kép – SAGA Architects – Kiállítás installáció (Moszkva, 2021)
<https://www.archdaily.com/966701/present-continuous-exhibition-saga>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 184.-187. kép – Pezo von Ellrichshausen – lakóház, Parr House (Chile, 2008)
https://www.archdaily.com/12461/parr-house-pezo-von-ellrichshausen-architects?ad_medium=office_landing&ad_name=article
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 188.-191. kép – Aires Mateus – iskola (Portugália, 2009)
<https://www.archdaily.com/785390/school-in-vila-nova-da-barquinha-aires-mateus>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 192.-194. kép – Pezo von Ellrichshausen – lakóház (Chile, 2014)
https://www.archdaily.com/555513/meri-house-pezo-von-ellrichshausen?ad_medium=office_landing&ad_name=article
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 195.-198. kép – Young Projects – lakóház (USA, 2021)
https://www.archdaily.com/963789/six-square-house-young-projects?ad_source=search&ad_medium=projects_tab
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 199.-201. kép – Promontorio – lakóház (Portugália, 2013)
https://www.archdaily.com/889882/patio-house-promontorio?ad_source=search&ad_medium=projects_tab
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 202.-205. kép – MoS Architects – vendégház és látogatóközpont (USA, 2013)
https://www.archdaily.com/770286/museum-of-outdoor-arts-element-house-mos-architects?ad_medium=office_landing&ad_name=article
letöltés ideje: 2022.08.15.

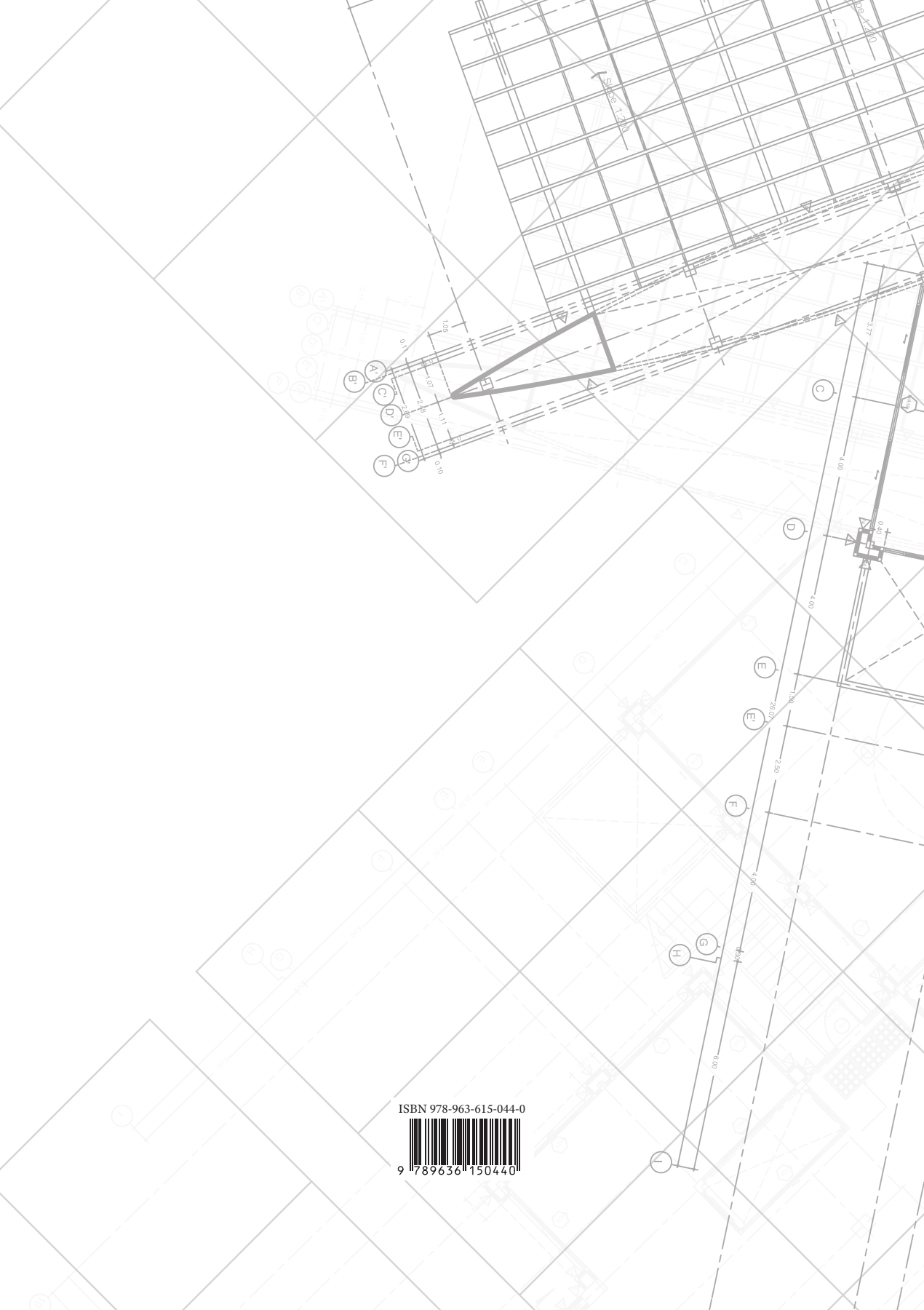
- 206.-209. kép – H Arquitectes – lakóház (Spanyolország, 2016)
<http://www.harquitectes.com/projectes/harquitectes-casa-castelldefels/>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 210.-212. kép – Smaller Architects – lakóépület (Dél-Korea, 2020)
<https://www.archdaily.com/949063/seroro-house-smaller-architects>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 213.-216. kép – PARA Project – Writing Studio (USA, 2014)
<https://www.archdaily.com/476264/haffenden-house-para>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 217.-219. kép – Elding Oscarson – lakóépület (Svédország, 2009)
<https://www.archdaily.com/46808/townhouse-elding-oscarson>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 220.-221. kép – Sou Fujimoto – lakóház (Japán, Utsunomiya 2008)
<https://iwan.com/portfolio/sumika-sou-fujimoto/#8861>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 222.-225. kép – Sou Fujimoto – lakóház (Japán, 2009)
https://www.archdaily.com/230533/house-na-sou-fujimoto-architects?ad_medium=office_landing&ad_name=article
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 226.-229. kép – ODDO Architects – Többgenerációs ház (Vietnám 2019)
https://www.archdaily.com/932077/ch-house-oddo-architects?ad_medium=office_landing&ad_name=article
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 230.-233. kép – Gwendolyn Huisman+Marijn Boterman-lakóház (Hollandia, 2017)
<https://www.archdaily.com/805561/skinnyscar-gwendolyn-huisman-and-marijn-boterman>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 234.-236. kép – Katsutoshi Sasaki + Associates – lakóépület (Japán, 2017)
<https://www.archdaily.com/896111/t-katsutoshi-sasaki-plus-associates>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 237-239. kép – Pezo von Ellrichshausen – Casa Gago (Chile, 2013)
<https://www.archdaily.com/492577/gago-house-pezo-von-ellrichshausen>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 240.-243. kép – Tato Architects – lakóépület (Japán Oszaka, 2017)
<https://www.archdaily.com/935675/house-in-takatsuki-tato-architects>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 244.-246. kép – Tato Architects – lakóépület (Japán Takatsuki, 2018)
<https://www.archdaily.com/890199/house-in-miyamoto-tato-architects>
letöltés ideje: 2022.08.15.
- 247.-249. kép – Ryue Nishizawa: Moriyama lakóépület (Japán, 2005)
<https://www.dezeen.com/2017/04/14/edmund-sumner-decade-old-photographs-ryue-nishizawa-seminal-moriyama-house-photography-architecture-residential-japanese-houses/>
letöltés ideje: 2022.08.15.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- ETH Studio Basel (szerk.): Territory: Ont he Development of Landscape and City, Park Books, Zurich, 2016
- Frampton, Kenneth: A modern építészet kritikai története. TERC, Budapest, 2009
- Janáky István: Az építészeti szépség rejtekei Magyarországon. TERC, Budapest, 2004
- Janáky István: A hely. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1999
- Kerékgyártó Béla (szerk.): Hely és jelentés, TERC, Budapest, 2002
- Kunszt György: Értékválság az építészetben és a modern szakralitás, TERC, Budapest, 2002
- Lévai-Kanyó Judit (szerk.): 5 Ház. TERC, Budapest, 2003
- Lévai-Kanyó Judit (szerk.): Átmenetek: Az építészet helyzetéről, TERC, Budapest, 2002
- Moravánszky Ákos, M. György Katalin: A tér. Kritikai antológia. TERC, Budapest, 2007
- Norberg-Schulz, Christian: Architecture: Presence, Language and Place. SKIRA, Milano, 2000

JEGYZETEK

- ¹ Herman Sörgel: *Architektur-Asthetik*. 3. bővített kiadás, München, Piloty &Loehle, 1921, 225. o.
- ² Arie Graafland: *A fenséges élménye az építészetben*. in: *Hely és jelentés. Tanulmányok az építészetről és a városról*. TERC, Budapest, 2002, 227. o.
- ³ Moravánszky Ákos: *A tér fogalma az építészetben*. in: M. Á.: *A tér. Kritikai antológia*. TERC, Budapest, 2007, 14. o.
- ⁴ Janáky István: *A rejtőzködés*, in: J.I.: *A hely*, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1999, 242. o.
- ⁵ Peter Zumthor: „*Eine Anschauung der Dinge*” (1988), in: P.Z.: *Architektur Denken*. Baden, Lars Müller, 1988, 10. o.
- ⁶ Bernard Tschumi: *Terek és események*. in: *A mérhető és a mérhetetlen*. Typotex, Budapest, 2000, 346. o.
- ⁷ Kari Jormakka: *A köddé váló asztal*, in: *Átmenetek. Az építészet helyzetéről*. TERC, Budapest, 2002, 161. o.

ISBN 978-963-615-044-0

9 789636 150440